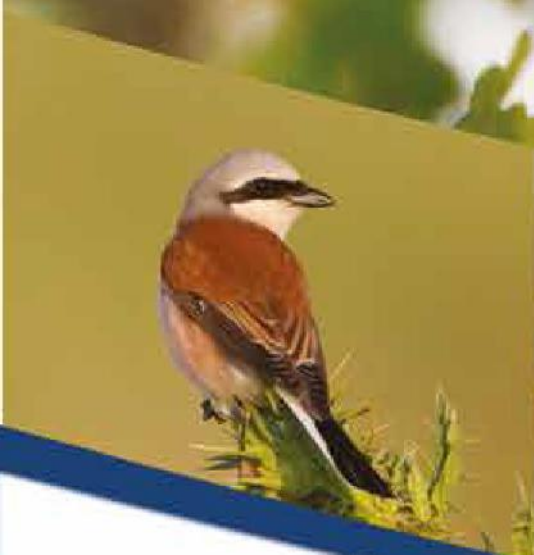

Het Bruuijsel

Inventarisatiewerkgroep

De Inventarisatiewerkgroep organiseert diverse vogeltellingen in ons werkgebied. Deze inventarisaties hebben tot doel een zo goed mogelijk beeld te krijgen van de vogelstand in een bepaald gebied, de verkregen resultaten worden beschikbaar gesteld aan diverse instanties.

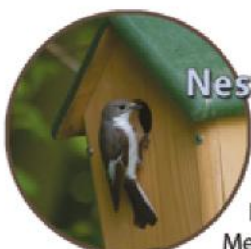
Zwaluwenwerkgroep

Sinds 1986 heeft de Vogelwacht een kunstmatige oeverzwaluwwand op 'Hemelrijk' te Volkel. De werkgroep inventariseert de daar en elders broedende Oeverzwaluwen. Daarnaast wordt onderhoud uitgevoerd aan alle oeverzwaluwwallen. Ook wordt onderzoek naar Huiszwaluwen gedaan, plaatst de werkgroep kunstnesten voor deze soort en geeft voorlichting aan bewoners.

Werkgroep Uilen

Het plaatsen en onderhouden van nestkasten in kerken, boerderijen en schuren is een van de belangrijkste taken van deze werkgroep. Alle broedgegevens worden zorgvuldig geregistreerd en aan de betreffende instanties doorgegeven. Daarnaast is het geven van advies en voorlichting over de bescherming van uilen een belangrijke activiteit.

Nestkastenwerkgroep

Deze werkgroep verschaft nestgelegenheid aan vogels en dan met name holenbroeders, zoals Koolmees, Pimpelmees, Zwarte Mees, Boomklever en Bonte Vliegenvanger. Op dit moment heeft de werkgroep het beheer over zo'n 700 nestkasten. Tevens inventariseren en administreren we alle broedgevallen in deze nestkasten.

Ravenwerkgroep

De twee Maashorstraven waren in 2012 de eerste broedende Raven sinds negentig jaar in Noord-Brabant. Deze iconen van de Maashorst worden elk jaar op de voet gevolgd door leden van de werkgroep. In samenwerking met de Raven Werkgroep van de Werkgroep Roofvogels Nederland worden de jongen geringd en terugmeldingen verzameld om zo een goed beeld van de verspreiding te krijgen.

Werkgroep Trektellen

Elk jaar vanaf 1 augustus tot en met 1 december worden op de telpost op de Brobbelbies alle overtrekkende vogels geteld. Deze dagelijkse telling is van zonsop- tot zonsondergang. Hierdoor wordt een prachtig beeld verkregen van de jaarlijkse vogeltrek over de Maashorst. Daarnaast is het ook een gezellige ontmoetingsplek voor al onze leden.

Werkgroep Senioren

Een actieve groep senioren die iedere maandagmorgen gaat wandelen voor het sociale contact, maar ook om vooral samen van de natuur te genieten. Daarnaast wordt assistentie verleend bij het maken van nestkasten en bij het uitvoeren van inventarisatiewerkzaamheden. De minimumleeftijd voor deelname aan deze werkgroep is 55 jaar.

Roofvogelwerkgroep

Naast het inventariseren van roofvogels in Uden en omgeving, wordt aandacht besteed aan het maken en plaatsen van nestkasten of horsten, alsmede het controleren en registreren ervan. Verder is assisteren bij het jaarlijks ringen van jonge roofvogels ook een taak van deze groep.

Jeugdvogelwacht

De Jeugdvogelwacht is echt een bruisende werkgroep van Vogelwacht Uden. Zij is bedoeld voor jongeren tussen de acht en vijftien jaar en heeft als doel de jeugd kennis te laten maken met alle facetten van de natuur. Samen ontdekken, ervaren en vooral genieten is daarbij het uitgangspunt. Onze jeugdleden gaan 'echt naar buiten'!

Werkgroep Publiciteit

Vier maal per jaar verschijnt ons clubblad 'Het Bruujssel' waarin leden elkaar op de hoogte houden. De redactie en opmaak van dit blad en van andere publicaties gebeurt door de werkgroepleden. Ook zorgen ze regelmatig voor publiciteit in de media. Daarnaast beheert deze werkgroep de website, WhatsApp groepen, Twitter en houden ze de Facebookpagina actueel.

Stichting Vrijwillig Landschapsbeheer Uden

Deze zelfstandige stichting waarin Vogelwacht Uden participeert houdt zich bezig met het behoud, herstel en ontwikkeling van kleine landschapselementen in de omgeving van Uden. Hiertoe worden o.a. wilgen geknot, elzensingels teruggezet en poelen gegraven.

Natuur & Milieu

Een gezamenlijke werkgroep met het IVN-Uden en de sVLU. Het doel van deze werkgroep is om natuur- en milieuplannen van o.a. gemeenten rond de Maashorst of de provincie te toetsen en van commentaar te voorzien. Kansen en bedreigingen op natuurgebied worden besproken en waar nodig wordt direct actie ondernomen.

 info@vogelwachtuden.nl ● www.vogelwachtuden.nl

Voorzitter

Jan-Willem Hermans
Broekmorgen 28
5401 PK Uden
 0413-269804
 jwhermans@kpnmail.nl

Redactieleden

Martien van Dooren
John Hermans
Jan-Willem Hermans
Dick Slaa
Mignon van den Wittenboer

Secretaris

José Escher
Kruisstraat 13
5388 CH Nistelrode
 0412-650180
 secretariaat@vogelwachtuden.nl

Eindredactie, opmaak en kopij

Mignon van den Wittenboer
Stoppelveldseweg 1A
5473 RR Heeswijk-Dinther
 0413-785338
 bruujssel@vogelwachtuden.nl

Penningmeester

Anita van den Acker
Raam 523
5403 TM Uden
 0413-253151

Drukwerk, omslag en afwerking

Graphiset B.V. te Uden

Verspreiding

Lies Schoenmakers (coördinatie)
Dorien en Theo Versteegden e.v.a.

Bestuursleden

Peter van de Braak
Mignon van den Wittenboer

Bankrelatie

ABN-AMRO Uden
IBAN NL93ABNA0609968254

Clubgebouw

De Groenhoeve
Artillerieweg 3, Uden
(bij Kinderboerderij)

'Het Bruujssel' verschijnt vier maal per jaar in een oplage van 280 exemplaren (incl. links)

*We zien niet graag dat iemand gedeeltes van dit blad gebruikt voordat we daar toestemming voor hebben gegeven.
Men dient dan wel Het Bruujssel als bron te vermelden. © Vogelwacht Uden e.o.*

Inhoudsopgave

Van de redactie

Mignon v.d. Wittenboer **3**

Mededelingen bestuur

José Escher **4**

Goudhaan 2019

Redactie **6**

Midwinter watervogeltelling

Leo Ballering **7**

Protest tegen het maaien van sloten

Redactie **11**

Bijzondere waarnemingen

Peter van de Braak **12**

Uitgelicht

Dick Slaa **14**

Yellowstone 2020

John Hermans **24**

Verslag Tuinvogeltelling

Arend Vermaat **27**

Stichting De Groenhoeve

redactie **29**

Voor u gelezen

John Hermans **30**

Vogel in De Maashorst

Jan-Willem Hermans **37**

Luider

Bart Gras **38**

Vogelwacht Winkel

redactie **39**

Sluitingsdatum kopij voor het volgende Bruujsel is op 1 september 2020!

Van de redactie

Dag allemaal,

De redactie is erg blij jullie eindelijk weer een Bruuj-
sel aan te kunnen bieden. Half maart waren we be-
zig het eerste nummer van 2020 af te ronden toen
ook hier Covid-19 roet in het eten gooide. Nu is het
samenstellen en opmaken van uitgaven natuurlijk
heel goed 'contactloos' mogelijk, de bezorging is
dat minder. Bij iedere nieuwe uitgave komen Lies
Schoenmakers en Theo Versteegden samen om
pakketten voor de bezorgers te maken, Theo brengt
die vervolgens weg en al onze bezorgers gaan van
deur tot deur om de nieuwe nummers te versprei-
den. En met het advies van het RIVM om zoveel
mogelijk thuis te blijven en contacten te vermijden
in het hoofd, is het dan ook een logisch besluit om
ook hier even een pas op de plaats te maken. Maar
niet alleen het uitbrengen van het Bruuj-
sel had te lijden onder de Coronacrisis... ook het gemiddelde
leven van de actieve vogelwachter onderging een
behoorlijke verandering! Tellingen gingen niet meer
door of tellers durfden zelf niet meer op pad te
gaan. Voor de nestkasten- en inventarisatiewerk-
groepen werd dat aan de tellers zelf overgelaten
maar werd wel, in het begin, aangegeven dat er dan
alléén geteld diende te worden en indien met
meerdere tellers er anderhalve meter afstand ge-
houden diende te worden. Uiteindelijk is de inventa-
risatie van de broedvogels in zes kilometerhokken
van De Maashorst tussen de telpost en Schaijk he-
lemaal gedaan maar zijn er een aantal nestkastge-
bieden niet geteld of is men later begonnen.
Ondertussen kwam ook het bezoek van BNNVARA's
Vroege Vogels in het gedrang. Ze zouden twee
dagen met een team in het Natuurcentrum logeren
en vandaaruit De Maashorst in beeld brengen, maar

dat kon nu natuurlijk niet meer. Na veel heen en
weer gebel en gmail werd besloten om de onder-
werpen dan maar afzonderlijk op te nemen. Dit
leverde curieuze beelden op van interviews met een
microfoon aan een lange hengel, etc. Maar uitein-
delijk is het toch allemaal goed gekomen en is op
12 juni De Maashorst op grandioze wijze neergezet
met een forse rol voor de Vogelwacht in de vorm
van het ringen van de jongen Raven, Annemarie van
Diepenbeek met haar sporenonderzoek en Leo
Ballering met zijn nestkasten onderzoek!

Omdat er niet zoveel verslagen uit het veld zijn te
melden presenteren we in deze editie de Corona-
telling bij uitstek: de Tuinvogeltelling, weer grondig
geanalyseerd en verslagen door Arend
Daarnaast vindt u nog een wat ouder verslag van de
midwinter watervogeltelling van de hele Aa tussen
Helmond en 's Hertogenbosch. Dat hele traject van
44 km, waaraan verschillende vogelwachters mee-
deden, deze leverde verrassende aantallen en soor-
ten op! Naast de Bijzondere waarnemingen die dit
keer twee kwartalen beslaan werd er ook nog een
bijzonder Goudhaantje waargenomen: John Opdam
werd gehuldigd voor al zijn werk tot nu toe voor de
vereniging!

John Hermans heeft nog wel kans gezien eigenhan-
dig het coronavirus naar Amerika te brengen en
doet verslag van zijn indrukwekkende reis naar Yel-
lowstone National Park.

En uiteraard mochten we ook weer op de vaste
bijdragen van Dick Slaa, Bart Gras, John en Jan-
Willem Hermans rekenen.

Namens de gehele redactie, veel leesplezier!

Mignon van den Wittenboer

Mededelingen Bestuur

Beste Vogelwachters,

Dit stukje is bedoeld om jullie allemaal bij te 'praten' over wat er in onze vereniging en ons bestuur speelt. Normaal gesproken gaat dat over de natuur en ontwikkelingen in de Maashorst of activiteiten op onze agenda. Maar het zijn vreemde tijden en ook wij hebben als vereniging de activiteiten abrupt stil moeten leggen in verband met het corona virus, COVID-19. Een aantal dialezingen waaronder de publiekslezing van Bjorn van Lieshout is niet doorgestaan. Veel wandelingen en dagexcursies zijn geannuleerd en misschien wel de meest ingrijpende, onze buitenlandreis naar Roemenië kon helaas niet doorgaan.

Gelukkig zijn ook wij ondertussen weer voorzichtig opgestart. De eerste activiteit sinds maanden, de avondexcursie naar de Nachtzwaluwen werd met 18 deelnemers erg goed bezocht. Voor juli zullen de maashorstwandeling en de wespandieveventelling ook gewoon door gaan. En het Bruujsel is weer gedrukt en rondgebracht. In september starten we uiteraard weer met onze traditionele brunchwandeling. Die laatste zal een iets ander karakter krijgen dan we gewend zijn. De 1,5 meter afstand samen met de nog steeds geldende hygiëne maatregelen maken het helaas niet mogelijk om iedereen aan de goed gedekte tafel zelf zijn broodjes te laten smeren. Maar uiteraard hebben we daar iets op verzonnen en dat zullen we t.z.t. via de mail met jullie delen.

We hebben jullie al geïnformeerd dat we helaas hebben moeten besluiten om de excursie naar de wadden dit jaar niet te laten plaatsvinden. Alle onzekerheden samen met de 1,5 meter regel maakt het erg ongewis of het überhaupt kan doorgaan. Daarom is besloten om geen risico's te nemen m.b.t. de gezondheid van onze leden. Ook het financiële risico dat je neemt bij reserveringen leek ons niet verstandig.

Hoe we na de zomer om kunnen gaan met de geplande lezingen in de Groenhoeve is nu nog niet duidelijk. Daar hebben we ook nog even tijd voor dus dat zullen we tegen die tijd communiceren.

Maar nu kort terug naar onze vertrouwde onderwerpen. Er is dan misschien niet veel maar toch nog wel wat gebeurd.

Goudhaantje 2019

Het is al even geleden maar tijdens de jaarvergadering op 20 februari werd **John Opdam** benoemd als Goudhaantje van 2019. Als aftredend bestuurslid werd John in het zonnetje gezet. Hij heeft elf jaar in het bestuur gezeten, is coördinator van de uilenwerkgroep, organiseert al jaren zeer succesvol de publiekslezingen en is daarnaast altijd actief tijdens het 1000-soorten weekend. Helaas heeft John besloten om te stoppen als bestuurslid maar gelukkig blijft hij de overige activiteiten wel doen. Daar zijn we als bestuur natuurlijk hartstikke blij mee. Ook langs deze weg nogmaals felicitaties aan John, dik verdiend!

Vogelwacht clubjas

Tijdens dezelfde jaarvergadering werden door Jan Willem en John onze nieuwe vogelwacht clubjassen geshowd. Een donkerblauwe softshell jas met aan de voorkant een klein VWU logo en aan de achterkant een mooi groot VWU logo. Er gaat binnenkort een mail naar alle leden om belangstellenden de gelegenheid te geven om ook een clubjas te bestellen en ook achterin dit Bruujsel vind je hierover meer informatie.

Inventarisaties

Gelukkig is het de afgelopen maanden wel gelukt om de inventarisaties door te laten gaan. Zoals gebruikelijk zullen Leo en Arend de gegevens na

afloop weer verwerken tot een mooi overzichtelijk geheel en alle tellers hierover informeren.

Oeverzwaluwenwand Hemelrijk

Vorig jaar om deze tijd konden we melden dat de wand een ingrijpende opknapbeurt had ondergaan. Dit jaar zijn alle nestingen van nieuw zand voorzien. Het zand dat vorig jaar gebruikt was bleek te vast voor de vogels zodat ze de nestingen niet open kregen. Helaas is het ook dit voorjaar door de maatregelen rond het Covid19 virus niet gelukt om dit te herstellen. De Zwaluwwerkgroep hoopt dit na het broedseizoen weer op te pakken.

Namens het bestuur

José Escher

Een warm welkom aan de volgende nieuwe leden:

Lara Schuurkes uit Uden
Jan Goorts uit Veghel
Jo Voet uit Zeeland
Tommy van Uden uit Heesch
Ellen van Rooij uit Nistelrode
Anette van den Heuvel uit Uden
Bas Dams uit Nistelrode
Henk van Beek uit Zeeland

Welkom bij de Vogelwacht allemaal!

*Rechts: John Opdam ontvangt van
voorzitter Jan-Willem Hermans
het speldje behorende bij zijn
verkiezing tot Goudhaantje van 2019.
📷 Martien van Dooren*

*Boven: Jan-Willem en John Hermans
tonen de nieuwe jaszjes met Vogelwacht-
logo die door onze leden besteld kunnen
worden. 📷 Martien van Dooren*

Onze Goudhaan van 2019

John Opdam

In de laatste jaarvergadering hebben we John Opdam uitgeroepen tot Goudhaantje van 2019. Geheel onverwacht voor John werd de speld uitgereikt aan John. "Bestuursleden worden toch niet tot Goudhaantje uitgeroepen". Op dat moment was John echter al geen bestuurslid meer. Na meer dan twaalf jaar het bestuur gediend te hebben moest John vanwege gezondheidsredenen het bestuurschap opzeggen. Een mooie gelegenheid om hem zo te eren met titel Goudhaantje. Het is niet alleen vanwege zijn bestuurschap dat John deze titel verdient heeft. John is de coördinator van de Werkgroep uilen en hierin zeer actief. Al heel wat kasten zijn door John persoonlijk gehangen, met mooie resultaten. Door deze functie heeft John een goed contact met het Brabants Landschap, die de provinciale ondersteuning verzorgen van groepen die met uilen bezig zijn. John heeft er onder andere voor gezorgd dat er een avond kwam in de Groenhoeve waarin we uitleg gekregen hebben over hoe we filmpjes het beste kunnen maken in kasten en deze kunnen vertonen op onze site. We zijn benieuwd. Daarnaast is John al vele jaren de drijvende kracht achter lezingen publiek en lezingen eigen werk. Gelukkig blijft John nog actief op het gebied van lezingen publiek. Elk jaar worden er weer een zestal sprekers benaderd om een aantal boeiende lezingen naar voren te brengen. Als jullie tips hebben, neem dan contact op met John. Ook bij de jeugd was John een drijvende kracht. Tijdens de 1000 soortentelling blijkt dat John niet alleen vogelkennis bezit. Vele waarnemingen van allerlei pluimage worden door hem ingevoerd. Een graag geziene gast bij onze activiteiten, echter zeebenen zijn aan hem niet besteed. We zullen zijn enthousiasme in het bestuur gaan missen, maar zien John nog bij de vele activiteiten die we organiseren. Proficiat John met deze verdiende erkenning!!

Jan-Willem Hermans

Wrangler

Midwinterwatervogeltelling van de Aa tussen Helmond en 's-Hertogenbosch

**Poging om Brabantse bekendtelling
weer tot leven te wekken**

Het verleden en de aanleiding

In het verleden zijn, tussen 1980 en 2010 in de winterseizoenen diverse keren alle vogels in en langs de Oostbrabantse beken, behorende tot het bekenstelsel van de Dommel, geteld. Andere wateren zoals grote vennen, zandafgravingen en kanalen liggende in het stroomgebied van Dommel werden ook geteld.

Deze 'bekentelling' werd oorspronkelijk georganiseerd onder auspiciën van 'Samenwerkingsverband Oostbrabantse Vogelwerkgroepen' (SOV). Activiteiten georganiseerd uit naam van de SOV zijn jaren geleden al gestopt. De 'bekentelling' was één van de bekendste en populairste tellingen die door de SOV werd georganiseerd. Juist omdat deze telling populair was, is het jammer dat deze gestopt is maar het was dan ook een intensieve telling, die veel vroeg van de tellers. Begin januari 2019 is geprobeerd om, met een andere methode, toch een inzicht te krijgen in de wintervogels die zich ophouden in een stroomgebied van een Oostbrabantse waterloop. Gekozen is om de Midwinterwatervogeltelling van Sovon Vogelonderzoek Nederland te gebruiken op het stroomgebied van de rivier de Aa tussen Helmond en 's-Hertogenbosch te tellen; een methode die al jaren succesvol gebruikt wordt om het hele stroomgebied van de Leijgraaf in kaart te brengen. De midwinterwatervogeltelling is een jaarlijks terugkerende watervogeltelling midden in de winter, in het tweede of derde weekend van januari.

Zie:

Hierbij claimt een teller een (deel van een) waterloop en telt daarin alle watergebonden vogels. Deze telling wordt in heel Nederland uitgevoerd en is de oudste watervogeltelling van ons land. Gestart in 1967 vormt hij onderdeel van een internationale telling in grote delen van Europa, Azië en Afrika. De telling kan tegenwoordig uitgevoerd worden met behulp van de Sovon Avimap app:

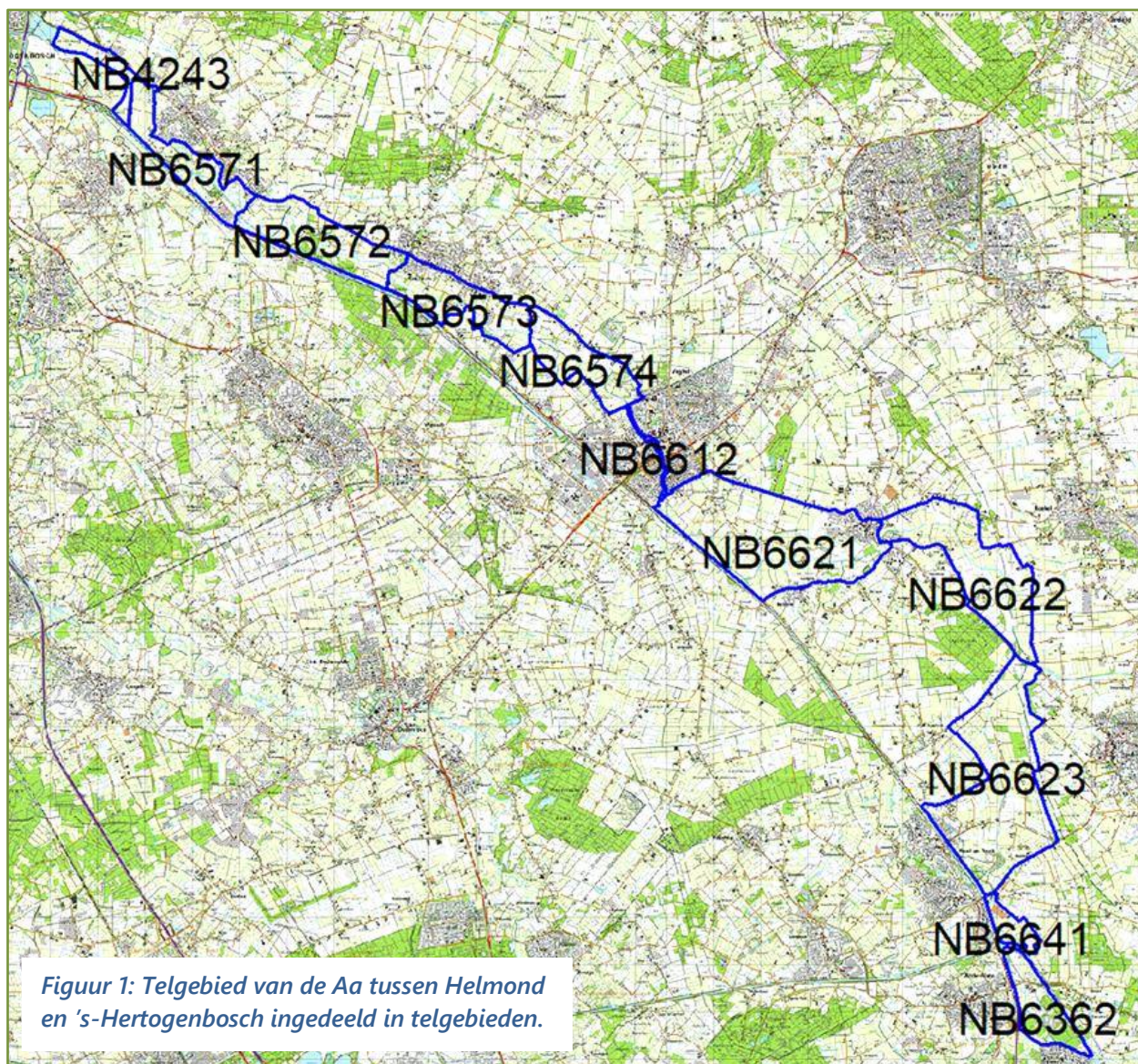

en deze is beschikbaar voor Android and iPhone.

De Aa tussen Helmond en 's-Hertogenbosch
De bovenloop van de Aa tussen Helmond en 's-Hertogenbosch is 44 km lang en is ingedeeld in twaalf telgebieden (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**).

Begin December 2018 is een oproep gedaan naar alle tellers van Vogelwacht Uden eo. omdat de middengedeelte van de Aa in hun werkgebied ligt. Die oproep was genoeg om het hele stuk tussen Beek en Donk en 's-Hertogenbosch te tellen. Daarna is nog een oproep gedaan aan alle tellers in de omgeving van Helmond om het stuk direct boven Helmond ook geteld te krijgen en ook dat was geen probleem! In totaal hebben veertien tellers meegedaan met deze telling, waarvan de meesten nog geen ervaring hadden met de midwinterwatervogeltelling maar wel met andere tellingen.

Er is een whatsapp-groep aangemaakt om de tellers met elkaar in contact te brengen en leuke waarnemingen te communiceren en te bespreken.

Resultaten

Het weer in het telweekend viel eigenlijk erg mee, het was het grootste gedeelte van het weekend droog met uitzondering van zaterdag morgen, het waaide niet hard en het was een normale temperatuur voor de tijd van het jaar (tussen +5 en -2 graden Celcius). Er was geen ijs- of sneeuwbedekking.

De meeste van de dertien telgebieden zijn in het weekend van 18 en 19 januari 2019 geteld, een enkele de vrijdag ervoor of de maandag erna. In het totaal zijn er 2837 exemplaren verdeeld over 29 watergebonden vogelsoorten geteld.

De Krakeend werd het meest waargenomen (589 ex), gevolgd door de Grauwe gans (439), Kokmeeuw (422), Wilde eend (389), Meerkoet (262), Waterhoen (137), Grote Canadese gans (129) en Aalscholver (117). Van de overige 21 soorten zijn er minder dan 100 exemplaren waargenomen. Opmerkelijke waarnemingen waren 39 Blauwe reigers tegenover 17 Grote zilvereigers, 25 Futen tegenover toch nog 9 Dodaars, 7 IJsvogels, 3 Watersnippen, een Kleine Mantelmeeuw (die in Zuid Europa of Afrika zou moeten zitten), net als een Witte kwikstaart en een Grote gele kwikstaart.

Omdat het het jaar is van de Wilde eend is er speciale aandacht gevraagd om de verhouding mannetjes en vrouwtjes te bepalen en ook, als vergelijkingsmateriaal, voor de Krakeend. Hoewel er geen precieze cijfers bekend zijn was in beide gevallen het gehalte aan mannetjes iets hoger dan aan vrouwtjes (~60% tegenover 40%). Als leuke bijkomstigheid werden op verschillende plaatsen beversporen gezien, knaagsporen, modder 'glijbanen' van de kant het water in en zelfs één Beverburcht!

De nieuwe meander van de Aa tussen Berlicum en het Maximakanaal. 📷 Steven Geurts

Reacties van de tellers

Alle tellers waren enthousiast over de telling, iedereen vond het leuk om in deze, relatief rusti-

ge tijd (voor Sovon tellingen), toch naar buiten te gaan en een nuttige telling te doen. Hoewel de meesten hun telgebied wel kenden waren ze niet of nauwelijks eerder direct langs de Aa gelopen, voor de meesten was dit een openbaring. Wel vonden een aantal tellers dat het een onverwacht rustige telling was met minder vogels dan verwacht of gehoopt. De telling is in ieder geval interessant genoeg om ook volgend jaar te doen!

Conclusies en aanbevelingen

De midwinterwatervogeltelling van Sovon vogelonderzoek Nederland is een goede telmethode die gebruikt kan worden om alle watergebonden vogelsoorten in het stroomgebied van een waterloop in kaart te brengen. In januari 2019 is deze methode gebruikt om het stroomgebied van de Aa tussen Helmond en 's Hertogenbosch te tellen.

Ook dank aan de ondersteuning vanuit Sovon vogelonderzoek Nederland: watervogeltelling-coördinator voor Brabant Vincent de Boer en Erik van Winden voor het corrigeren van de LiveAtlas tellingen in de database.

Leo Ballering

Er zijn bij alle bruggen over de Aa zogenaamde Faunapassages gemaakt, zoals hier bij Retsel, tussen de A50 en Dinther, wat ook handig is voor de tellers! 📷 Leo Ballering

Tabel 1. Aantallen vogels geteld in de verschillende deelgebieden van de Aa tussen Helmond en 's Hertogenbosch (van Noord naar Zuid).

Telgebied / Soort	NB4240	NB4243	NB6571	NB6572	NB6573	NB6574	NB6612	NB6621	NB6622/23	NB6641	NB6362	Totaal
Totaal	519	169	126	57	254	482	226	319	415	90	180	2837
Krakeend	17	30	10	11	168	210		2	11	13	117	589
Grauwe Gans	70	26				77		40	226			439
Kokmeeuw	118	1	40		4	39	69	93	54	4		422
Wilde Eend	90	42	30	4	37	2	56	49	16	42	21	389
Meerkoet	79	22	12	9	12	55	10	34	10	17	2	262
Waterhoen	8	14	5	1	9	12	47	19	14	5	3	137
Grote Canadese Gans	12	23			1	55		38	2			129
Aalscholver	36	3	4	22	13	4		8	15	6	6	117
Kuifeend	42					6						48
Knobbelzwaan	4	3				9		2	26			44
Blauwe Reiger	3	2	1	4	1	3	1	14	9	1		39
Soepgans							18		9		3	30
Stormmeeuw		1	21		1			5		1		29
Soepeend			1		1		24	1				27
Fuut	21			1		3						25
Nijlgans	7			2	2	2			4		4	21
Grote Zilverreiger	2	1		2	1			4	6		1	17
Smient											16	16
Wintertaling					2				7		6	15
Zilvermeeuw	9					2	1					12
Dodaars						2		2	4		1	9
IJsvogel	1	1	1		1	1		1	1			7
Kievit								6				6
Watersnip			1	1	1							3
Zwarte Zwaan									1			1
Oeverloper								1				1
Kleine Mantelmeeuw									1			1
Witte Kwikstaart										1		1
Grote Gele Kwikstaart									1			1

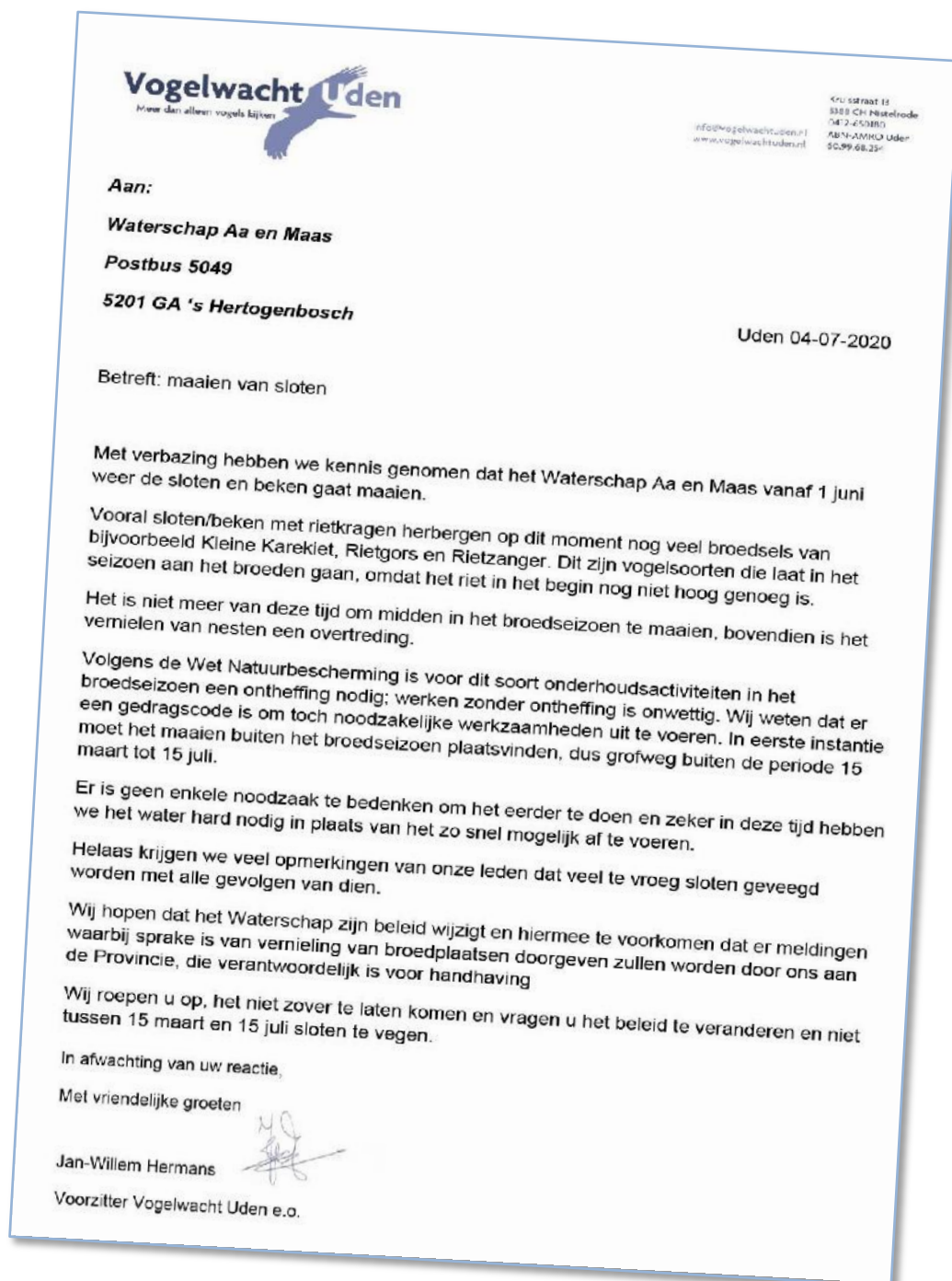
Protest tegen het maaïen van sloten

Vogelwacht Uden
Meer dan alleen vogels kijken

Zoals je in het voorgaande stuk over de Aa hebt gelezen, hebben de watergangen bijzondere natuurwaarde en niet alleen in de winter maar ook zeker in de lente en zomer. Hieronder de brief die

de Vogelwacht naar Waterschap Aa en Maas heeft gestuurd met een oproep om de oevers van de watergangen niet te maaïen voor 15 juli, de officiële datum dat het broedseizoen eindigt.

Bijzondere waarnemingen

Hierbij een selectie van de bijzondere waarnemingen van begin november 2019 tot eind mei 2020. Het is slechts een klein gedeelte van de vogelwaarnemingen uit onze regio die op www.waarneming.nl ingevoerd zijn. Deze waarnemingen hebben allen het kenmerk zeldzaam of zeer-zeldzaam (rood aangegeven).

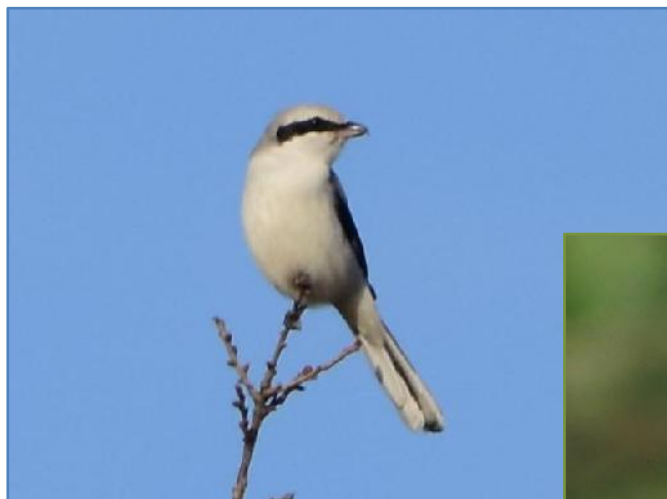
Deze 'zachte' winter heeft ons niet erg veel zeldzame wintergasten gegeven. De invasies van Barmsijzen of Pestvogels zijn helaas niet gekomen.. Natuurlijk is de Klapekster een trouwe wintergast in de Maashorst. De Blauwe Kiekendief die al jaren een vaste wintergast is, is t/m november nog wel gezien, maar daarna is deze toch vertrokken. Middelste Bonte Spechten worden nu naast de Maashorst ook op diverse andere plekken gezien. Hoeveel broedparen zouden we nu in onze regio hebben....?

Naast enkele mooie voorjaarsgasten zoals de Roodpootvalk, Grauwe Gors en Grote Karekiet zijn

er een paar soorten lang blijven hangen. De Engelse Gele Kwikstaart is zelfs met een vrouwtje Gele Kwikstaart gezien. Ook de Orpheusspotvogel die door Isidro ontdekt werd is ook erg lang blijven hangen. Zouden dit broedgevallen voor de Maashorst worden?

Voor het melden van bijzondere vogelsoorten hebben we een VogelwachtApp groep opgericht. Deze BirdApp is alleen bedoeld voor bijzondere vogels in onze regio. De laatste tijd zijn er op deze WhatsApp groep aardig wat andere berichten gekomen. Laten we deze Appgroep echt beperken tot regiosoorten met info over de soort/locatie/gedrag..(Hier graag niet op reageren met duimpje o.i.d.) Alle andere berichten over vogels kunnen natuurlijk in onze algemene VogelwachtApp groep geplaatst worden!

Peter van de Braak

De Klapekster wordt iedere winter op meerdere locaties in De Maashorst waargenomen, zoals hier op 21 februari 2020 in het begrazingsgebied. 📷 Peter van de Wouw

Zeer bijzonder is de Orpheusspotvogel die door Isidro Rendon op 17 mei in het begrazingsgebied van De Maashorst werd ontdekt. 📷 Isidro Rendon

Datum:	Aantal	Soort:	Locatie:	Waarnemer:
2-11-2019	1	Blauwe Kiekendief	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
8-11-2019	1	Rode Wouw	Maashorst - Begrazingsgebied	Noud van den Berg
15-11-2019	1	Witoogeend	Veghel - Zuid-Willemsvaart	Wouter Thijs
16-11-2019	1	Zwartkopmeeuw	Veghel - De Aa	Arend Vermaat
17-11-2019	1	Roodkeelduiker	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
30-11-2019	1	Blauwe Kiekendief	Maashorst - Begrazingsgebied	Noud van den Berg
8-12-2019	1	Geelpootmeeuw	Veghel - Hoogebiezen e.o.	Dirk Eijkemans
4-1-2020	1	Middelste Bonte Specht	Maashorst - Grensweg	G. Verwoert
13-1-2020	1	Witoogeend	Veghel - Zuid-Willemsvaart	Leendert de Gelder
29-2-2020	21	Kraanvogel	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
5-3-2020	1	Rode Wouw	Boekel - Bovenstehuis	Ad Rijnen
3-3-2020	1	Grote Gele Kwikstaart	Dinther - Waterzuivering	Arend Vermaat
5-3-2020	1	Pontische Meeuw	Veghel - Hoogebiezen e.o.	Etienne van Dillen
18-3-2020	3	Bokje	Maashorst - Begrazingsgebied	Chris van Lieshout
22-3-2020	1	Zeearend	Maashorst - Munse Heide	R. Reinders
24-3-2020	1	Velduil	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
24-3-2020	2	Beflijster	Maashorst	Chris van Lieshout
25-3-2020	1	Grote Zaagbek	Uden - Visvijver van Oort	Kell & Alison Eradus
27-3-2020	1	Blauwe Kiekendief	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
31-3-2020	1	Blauwborst	Veghel - Schil en de Punt	N.W. & D.A. Collectief.
6-4-2020	1	Zwarte Wouw	Telpost Brobbelbies Zuid	Gerard van Aalst
10-4-2020	6	Beflijster	Telpost Brobbelbies Zuid	Isidro Rendon
12-4-2020	1	Nachtegaal	Uden - Raam	Etienne van Dillen
13-4-2020	1	Engelse Kwikstaart	Maashorst - Munse Heide	Jan Hendriks
18-4-2020	1	Europese Kanarie	Uden - Melle	Toy Janssen
25-4-2020	1	Kwak	Vorstenbosch	Teun van Kessel
3-5-2020	1	Lepelaar	Veghel - Schil en de Punt	Ton Smits
4-5-2020	2	Bijeneter	Maashorst - Begrazingsgebied	Teun van Kessel
12-5-2020	2	Casarca	Maashorst - Menzel	Teun van Kessel
14-5-2020	1	Zwarte Wouw	Uden - Wijnstgronden	Teun van Kessel
16-5-2020	1	Grauwe Gors	Maashorst - Palmven	John Hermans
16-5-2020	20	Noordse Kwikstaart	Maashorst - Brobbelbies	Peter van de Braak
17-5-2020	1	Roodpootvalk	Telpost Brobbelbies noord	Isidro Rendon
17-5-2020	1	Orpheusspotvogel	Telpost Brobbelbies Zuid	Isidro Rendon
17-5-2020	1	Grote Karekiet	Uden - Zuid	Peter van de Braak
19-5-2020	1	Grauwe Klauwier	Maashorst - Palmven	Gerard van Aalst
24-5-2020	1	Zeearend	Zeeland - Zevenhuis	Jos van der Wijst
27-5-2020	1	Rode Wouw	Maashorst-Begrazingsgebied	Peter van de Wouw
28-5-2020	1	Visarend	Vorstenbosch	Teun van Kessel

Uitgelicht

Grote meeuwen en burgemeesters

De informele, praktische groep 'grote meeuwen' behoort samen met de 'kleine meeuwen' en de sterns tot de meeuwenfamilie *Laridae*. De meeste grote meeuwen hebben lange, grijze vleugels met een zwarte top waarop een of meer witte 'lichtjes' zichtbaar zijn. De beide Burgemeesters zijn hierop een uitzondering. Alle 81 soorten van de familie *Laridae* zijn in wezen op te vatten als zeevogels. Deze dieren hebben korte poten, met door zwemvliezen verbonden tenen; de snavel is krachtig en de staart recht afgesneden. Ze vliegen boven zee of grote binnenwateren, of boven stranden en oevers. De vlucht is krachtig en gelijkmatig en sommige soorten zweven ook veel. *Laridae* duiken zelden geheel onder, meestal grijpen ze hun prooi aan het wateroppervlak, zwemmend of vanuit de vlucht. Sterns hebben opvallend lange, smalle vleugels en vliegen nog sierlijker dan meeuwen. Sommige *Laridae* zijn afvaleters geworden, zo vliegen Zilvermeeuwen in grote zwermen ver landinwaarts naar stortplaatsen. Ook azen veel meeuwen en sterns op de ondermaatse vis die dood en gewond als afval door vissers massaal overboord wordt gezet. Bij meeuwen en sterns zijn de geslachten uiterlijk identiek, maar er zijn wel verschillen tussen het zomer- en winterkleed. De dieren broeden in kolonieverband; de nestjongen hebben een dikke jas van bruin dons. De ontwikkeling naar het volwassen verenkleed vergt soms jaren en altijd in verschillende ruiperioden. Dit maakt het determineren niet altijd even gemakkelijk. Zoals in de vorige editie van het Bruujssel al eerder is vermeld, is de verdeling in de twee groepen van kleinere meeuwen en grote meeuwen mede gebaseerd op de snelheid waarmee de soort van juve-

niel kleed naar volwassen kleed ruit. Het juveniele kleed van de jonge meeuw na het uitvliegen, wordt gedragen vanaf de geboorte in de zomer tot de eerste rui in de winter. Bij de **grote meeuwen** zijn de juveniele meeuwen veelal bruin van kleur en de snavel is overwegend donker. In **de eerste winter** wordt de bruine kleur al snel valer en de rui concentreert zich op de mantel-, rug- en schouderveren. Bij de grotere soorten lijkt het kleed van **de tweede winter** op dat van de eerste winter, met een duidelijke rui op de rug en schouders en vaak in de vleugels. De veren krijgen hierbij vrijwel dezelfde kleur als die van vogels in volwassen kleed. De snavel krijgt meer lichte vlekken. Bij de grote meeuwen is het kleed in **de derde winter** nog duidelijk anders dan dat van de volwassen vogels. De algemene indruk is die van een adulte vogel, maar bij de verschillende dekveren zijn nog sporen aanwezig van bruine tweede winterkleed veren. De snavel heeft naast de grondkleur van een volwassen vogel nog veel donkere tekening. In **de vierde winter** zijn de grote meeuwen in dit kleed vrijwel identiek aan volwassen vogels, op wat mogelijke sporen van rui in de vleugels na. De staart is volledig wit. De snavel geeft een volwassen indruk en de poten hebben nu ook de kleur die bij een volwassen vogel hoort. **Burgemeesters** zijn grote, lichtgekleurde meeuwen, die door het ontbreken van zwart op de hand wat gemakkelijker van andere grote meeuwen te onderscheiden zijn. Bij de bespreking van de verschillende soorten meeuwen in de verschillende stadia van de rui is het begrip 'handpenpatroon' van belang. Dit is een combinatie van kenmerken in de handpennen.

Hierbij dient men zich te realiseren dat de hand in totaal tien pennen telt waarbij de buitenste handpen P10 is. Per soort wordt bij de herkenning eerst het adulte kleed daarna het juveniele kleed en vervolgens de rui van eerste naar derde/vierde winter besproken.

Zilvermeeuw

-*Larus argentatus*-

Algemene kenmerken

en (broed)biotoop: de Zilvermeeuw is in wezen een kustvogel; deze dieren zijn ook altijd wel te vinden op de Waddeneilanden, langs de Hollands-Zeeuwse en Vlaamse stranden en bij de steile kliffen langs het Kanaal. Behalve stranden, duinen en kwelders bezoekt hij als het hem zo uitkomt ook bewoonde gebieden, vooral havens. De West-Europese zilvermeeuwen broeden vrijwel alleen aan de kust; bij ons vooral in de duinen, maar elders wordt ook veel op klifkusten en rotseilandjes genesteld, zoals in Bretagne dat 75% van de Franse broedplaatsen herbergt. De Britse, IJslandse en Scandinavische Zilvermeeuwen overwinteren ook daar in Frankrijk en van onze vogels trekken er wel eens enkele met ze mee. De migranten arriveren in september en oktober aan de Franse kust en keren in maart en april naar hun broedgebieden terug. Toch kun je onze Zilvermeeuwen het beste als standvogels opvatten, want je vindt ze zelden op meer dan 250 kilometer afstand van hun broedplaatsen. Zilvermeeuwen houden van gezelschap; ze broeden in omvangrijke kolonies van soms tienduizenden dieren. De nesten worden gewoon op de grond aangelegd, in vrij open begroeiingen of soms in dennen-aanplantingen. In Frankrijk en Engeland broeden de dieren ook wel op rotskusten of in steden op het dak van gebouwen. Het nest is een stapel plantendelen en zeewier, soms aangevuld met schelpen. Het vrouwtje legt er tussen half april en juli meestal drie eieren. Beide ouders broeden om beurten de eieren uit, wat 28 tot 30 dagen in beslag neemt. De pas uitgekomen jongen zijn overdekt met grijs en bruin

dons. De jongen zijn nestvlinders die zich al na twee of drie dagen buiten het nest wagen, al gaan ze daar voorlopig nog niet vandaan. Vijf of zes weken later lukt het ze voor het eerst te vliegen.

Zilvermeeuw. 📷 Dick Slaa

Herkenning: de Zilvermeeuw is de meest algemene soort vergeleken met de Pontische meeuw en de Geelpootmeeuw. Adulte zilvermeeuwen hebben een lichtgrijze rug en een compleet grijze vleugel met zwarte uiteinden. Het handpatroon is diagnostisch in het volwassen kleed. Er is een witte spiegel op P10 (buitenste handpen) en meestal nog een kleine spiegel op P9. In tegenstelling tot de Geelpootmeeuw en de Pontische meeuw heeft de Zilvermeeuw geen volledige band op P5. De kop is rond met in sommige gevallen streping in de winter, vaak verdeeld over de gehele kop. De snavel is geel met een felrode stip waarbij het rood van de ondersnavel niet doorloopt in de bovensnavel. Opvallend is de oranje oogring, die bij de Pontische meeuw en de Geelpootmeeuw altijd rood is. De staart is wit en de poten roze, vaak in het voorjaar het meest intens van kleur. Om Geelpootmeeuw uit te kunnen sluiten is het handpenpatroon doorslaggevend. Het kleed van de juveniele Zilvermeeuw is lichtbruin. De vleugel heeft een kenmerkend licht venster in de handpennen P1-P5 en is daardoor vrij gemakkelijk van andere juveniele grote meeuwen te onderscheiden, die vrijwel allemaal een donkere hand hebben. De kop is donker met veel streping, de snavel zwart met een spitse punt. Het oog is donker. De

staart is breed met een zwarte staartband. De poten zijn flets grijsroze. In de eerste winter zijn de rugveren vaak nog niet allemaal geruit en de geruite veren zijn donker. Het uiterlijk oogt daarvoor rommelig en er is weinig tot geen contrast tussen de mantel en de vleugel. De staart blijft gelijk met die van het juveniele klee. In de tweede winter zijn er vaak al enkele adulte grijze veren. Het kenmerkende venster uit het eerste winterklee is nog steeds opvallend. De staart is vergelijkbaar met de juveniele/eerste winter staart. In de derde winter krijgt de vogel een adult uiterlijk met relatief nog veel sporen van oude veren in de vleugel. Er is een licht spiegel op P10 (soms ook op P9), dit valt op in de verdere donkere handpennen. De staart is wit met een variabele hoeveelheid zwart. In de eerste winter wordt de kop bleker, waarbij het donkere masker rondom het oog kan wegvallen. In de tweede winter is de kop streperig en wordt langzaam witter. De kopstreping is in de derde winter vaak verdeeld over de gehele kop in plaats van minder of geen streping bij een Geelpootmeeuw of Pontische meeuw. De snavelbasis wordt in de eerste winter roze maar blijft ook in de tweede winter overwegend donker. In de derde winter is de snavelbasis geelachtig met een zwarte band/vlek en een lichte snavelpunt. Het donkere oog van het juveniel kan bij sommige derde en vierde wintervogels nog lang donker blijven, waardoor de verwarring met een Pontische meeuw gemakkelijk kan ontstaan. De oranje oogring begint in de derde winter te ontstaan. De grijsroze poten worden in de derde winter duidelijk roze.

Geelpootmeeuw

-*Larus michahellis*-

Algemene kenmerken

en (broed)biotoop: de Geelpootmeeuw, vroeger beschouwt als ondersoort van de Zilvermeeuw, wordt tegenwoordig als een zelfstandige soort opgevat. Oorspronkelijk kwam hij bijna alleen in

het Middellandse Zeegebied voor, maar sinds het midden van de 19de eeuw is hij eerst in West-Frankrijk en later ook bij ons een minder zeldzame verschijning geworden. In onze streken is hij vooral in de herfst talrijk. Oorspronkelijk was de Geelpootmeeuw een vogel van zeekusten, maar de laatste jaren neemt de soort gestaag andere biotopen in bezit, zoals rivieroeveren ver landinwaarts.

Geelpootmeeuw. 📷 Dick Slaa

De Geelpootmeeuw broedt op de kusten van Noordwest-Afrika en Europa, van Senegal noordwaarts tot in Denemarken en Polen. Oostwaarts strekt de broedareaal zich uit over het hele Middellandse Zeegebied alsmede Midden- en Zuidoost Europa tot de westkust van de Zwarte Zee. De populaties gedragen zich deels als standvogel, deels als trekvogel. De verwante Pontische meeuw broedt van de Zwarte Zee via Kazachstan tot in Mongolië. Of ze zich nu vestigen in een duingebied, op een steile rotskust of op een gebouw: altijd broeden Geelpootmeeuwen in kolonieverband. Hun bouwsel stelt weinig voor: meestal is het niet meer dan een ondiep kuiltje, dat wordt uitgekrabd in de grond en daarna bekleed met gras, zeewier, takjes en allerlei klein plantaardig materiaal. Tegen het eind van maart legt het vrouwtje twee of drie eieren, die ze in ongeveer 25 dagen uitbroedt. Het nest en het broedsel worden door beide de ouders dapper verdedigd tegen elke indringer die te dichtbij komt. De jongen zijn 'semi-nestvlinders'. Het duurt zes weken voor ze vliegvlug zijn.

Herkenning: de adulte vogel oogt als een Zilvermeeuw, maar dan robuuster en hoekiger. Hij heeft een compleet grijze vleugel met zwarte uiteinden. Het handpenpatroon is kenmerkend; er is een witte spiegel op P10 en soms nog een kleine spiegel op P9. P10 en P9 zijn vrijwel geheel zwart tot aan de veerbasis. Daarnaast is er altijd een zwarte band op P5. De kop is hoekig en vierkant, vrijwel altijd wit met soms wat streping in de winter. De vierkante stompe snavel is geel met een felrode stip waarbij het rood van de ondersnavel vaak doorloopt in de bovensnavel. Opvallend is de felrode oogring, die bij zilvermeeuwen vaak oranje is. De staart is geheel wit en de poten zijn felgeel in het voorjaar; in de winter vaak wat fletser geel. De juveniel heeft hetzelfde formaat als een Zilvermeeuw. Het kleed is kenmerkend donkerbruin, waarbij de rug- en vleugelveren strakke witte randen hebben. Het kleed is vergelijkbaar met een Kleine Mantelmeeuw. De donkere buitenvlaggen van de handpennen contrasteren met de lichte binnenvlaggen van de veren, waardoor een kenmerkend lamellenpatroon ontstaat in de hand. De kop is hoekig en vierkant en donkerbruin met veel streping. De staartbasis is wit met een brede zwarte eindband die taps afloopt naar de buitenste staartpennen toe. De poten zijn vaak roze, maar kunnen ook meer flets of grijs zijn. De rugveren ruilen snel waardoor aan het begin van de eerste winter een opvallend contrast ontstaat tussen de bruine vleugels en de grijsachtige rug. Ook de combinatie van witte buik en kop met een staart met duidelijke eindband maakt de vogel zeer contrastrijk. Het kenmerkende lamellenpatroon uit het juveniele kleed is nog steeds aanwezig. De strak getekende staartband is kenmerkend. Door de snelle rui heeft de Geelpootmeeuw in de tweede winter al veel adultachtige veren. De rugveren en delen van de vleugel zijn al adult grijs. De scheiding tussen de zwarte staartband en de witte staartbasis is meer rommelig. In de derde winter oogt de vogel als een adult met sporen van bruine veren in de tertials en in de vleugels. In dit kleed is vaak een kleine spiegel op P10 in de verdere don-

kere, buitenste handpennen. In de derde winter is de staart wit, met bij sommige vogels nog wat zwarte vegen. De kop verbleekt snel. De snavel is zwart zoals bij een Zilvermeeuw. De stompe vierkant ogende snavel die in de eerste winter nog zwart is, krijgt in de tweede winter aan de basis geel, met vaak een zwarte punt of band. Het donkere oog wordt langzaam lichter. De poten van de Geelpootmeeuw kleuren van grijsroze in de eerste winter via een overgangskleur tussen roze en geel naar geel bij de adulte vogel.

Pontische Meeuw

-Larus cachinnans-

Algemene kenmerken

en (broed)biotoop: de Pontische meeuw is in de jaren negentig pas erkend als soort, hiervoor werd de vogel gezien als ondersoort van de Zilvermeeuw. De Pontische meeuw is een vrij schaarse doortrekker en wintergast uit Oost-Europa (Kaspische Zee en het noordelijk deel van de Zwarte Zee) met een duidelijke piek in januari en februari. Het lijkt echter alsof hij elk jaar vaker gezien wordt. Mogelijk is er sprake van een westwaartse uitbreiding van het broedgebied. Pontische meeuwen zijn over het algemeen te vinden langs de grote rivieren, in het Deltagebied en langs de kusten van het IJsselmeer en de Noordzee. Pontische meeuwen verblijven vrijwel altijd in de buurt van water, langs grote rivieren, meren, kanalen en langs de kust; in stedelijk gebied op vuilnisbelten en in grote steden. Ze foerageren voornamelijk op dierlijk materiaal dat ze in of langs het water vinden (vis, visrestanten), soms ook op planaardig materiaal en op menselijk afval. Pontische meeuwen broeden in kolonies en hebben daarin per jaar jaarlijks een legsel. De 1-4 eieren worden in april gelegd en gedurende 26-29 dagen bebroed. Na tien dagen kunnen de jongen zwemmen, na 6-7 weken vliegen.

Herkenning: de adulte vogel valt op door de langgerekte vorm en hooggehouden borst. De lang-

werpige kop heeft donkere kraaloogjes. Adulte vogels kunnen soms een lichte iris krijgen. De vogel heeft een lange snavelbasis en spitse snavelpunt. De kop is volledig wit met soms in de winter een grijze boa van enkele spikkels in de nek. De snavel is in de zomer geel met een rode gonyshoek. De Pontische meeuw heeft een compleet grijze vleugel als een Zilvermeeuw (lichter dan Geelpootmeeuw) met zwarte uiteinden. Het handpatroon heeft een kenmerkende, grote witte spiegel op P10 en P9. Daarnaast is er altijd een zwarte band op P5 met soms tekening op P4. Kenmerkend zijn de lange grijze 'tongen' in het zwart van de handpennen. De staart is wit en de poten variëren van roze tot grijsgroen. Het kleed van de juveniele vogel is kenmerkend lichtbruin. De rug- en vleugelveren hebben strakke, lichte randen waardoor de vogel een lichte indruk geeft. De donkere buitenvlaggen van de handpennen contrasteren met de lichte binnenvlaggen van de veren, waardoor tijdens de vlucht het kenmerkende lamellenpatroon van de hand ontstaat. De staart heeft een witte staartbasis en een donkere eindband. In het kleed van de eerste winter zijn de witte onderdelen in contrast met de donkerbruine vleugels en de lichtere rug. Het kenmerkende lamellenpatroon in de vleugel van het juveniele kleed is nog steeds aanwezig. In de tweede winter is het opvallend contrastrijke kleed uit de eerste winter vervangen door een grijzer kleed met een compleet adulte rug en al enkele adulte veren in de vleugel. Het lamellenpatroon wordt minder duidelijk en kan van afstand op een grijs vlak lijken. Kenmerkend voor een Pontische meeuw in de tweede winter is een spiegel op P10, wat bij de meeste vogels voorkomt. Het uiterlijk in de derde winter is als een adult, met onvolwassen bruine patronen op de tertials en in de vleugels. In de derde winter is de vleugel overwegend grijs met zwarte uiteinden. In dit kleed is er altijd een spiegel op P10 en vaak ook op P9. De langwerpige kop met een typisch donker kraaloogje is in de eerste en de tweede winter overwegend wit met vaak een grijze boa in de nek. De basis van de zwarte

snavel wordt van grijsroze lichtgrijs in de tweede winter. In de derde winter is de snavel in de zomer geel met een rode gonyshoek en in de winter vaal geel met soms ook zwart. De staart is in de eerste en de tweede winter overwegend zoals die van het juveniele kleed met een witte staartbasis en een donkere eindband. In de derde winter is de staart wit met bij sommige vogels nog wat zwarte vegen. De vogels staan opvallend hoog op de poten die van grijsachtig met een roze tint naar roze en grijsgroen gaan.

Kleine Mantelmeeuw

-*Larus fuscus*-

Algemene kenmerken

en (broed)biotoop: vroeger was de Kleine Mantelmeeuw een schaarse door trekker langs onze kust, maar in de laatste eeuw is hij steeds talrijker in onze duinen gaan broeden. Ook begint hij zijn trekinstinct kwijt te raken en een echte standvogel te worden. Kleine Mantelmeeuwen zoeken in de loop van het jaar verschillende habitats op. In de lente en de zomer vestigen ze zich altijd in kolonieverband vooral aan zee, zowel op rotskusten als in duingebieden. Maar ook in andere open landschappen met een lage begroeiing van struiken of varens duiken ze op. In de koudste helft van het jaar zoeken ze vaak in steden en op vuilstortplaatsen naar voedsel.

Kleine Mantelmeeuw. 📷 Dick Slaa

De Kleine Mantelmeeuw broedt in grote delen van Noord-Europa en Noord-Azië. De broedkolonies liggen in IJsland, op de Britse eilanden, rondom de

Noordzee, in heel Scandinavië en vandaar oostwaarts tot ver in het Noord Siberische laagland. In Nederland komt hij sinds 1926 voor. Hij is inmiddels tot in Bretagne een algemene broedvogel geworden en heeft zich ook naar het Iberisch Schiereiland uitgebreid. Na afloop van de broedtijd beginnen de meeste Kleine Mantelmeeuwen aan een lange reis die hen naar de overwinteringsgebieden brengt. De West-Europese broedvogels trekken in hoofdzaak overdag langs de kust naar het westelijke Middellandse Zeegebied en Noordwest Afrika. Kleine Mantelmeeuwen broeden in grote kolonies. Ze bouwen hun nests op de grond, meestal in de beschutting van lage begroeiing. Beide broedpartners graven samen een kuiltje dat ze vervolgens met veertjes, zeewier, gras en planaardig materiaal bekleden. Overigens gebeurt het steeds vaker dat paartjes Kleine Mantelmeeuwen op daken van gebouwen broeden. In mei of juni legt het vrouwtje één tot vier eieren, die ze samen met het mannetje in ongeveer vier weken uitbroedt. Bij het uitkomen dragen de jongen een beige, bruin gevlekt donsasje. De jongen zijn na vijf weken vliegvlug.

Herkennen: de Kleine Mantelmeeuw heeft een slank postuur en lange vleugels. De adulte vogel heeft een kenmerkende donkergrijze kleur op de rug en vleugels, waarvan de zwarte handpennen duidelijk afsteken. Het zwart van de handpennen loopt ver door, vaak tot en met P4. De witte achterrand van de vleugel is smal en loopt door tot in de vleugelpunt. Bij de Grote mantelmeeuwen is deze achterrand breder. P10 heeft altijd een witte spiegel. Bij sommige vogels is er ook een kleinere witte spiegel op P9. De kop is wit met in de winter een donkere streping. Het oog heeft een lichte iris en een rode oogring. De gonyshoek is rood en klein, waardoor de snavel relatief dun oogt. De staart is wit en de poten geel en in het voorjaar en de zomer felgeel. De juveniele vogel is opvallend langvleugelig in zit. Kenmerkend is het kastanjebruine kleed, waarbij de rug- en vleugelveren strakke lichte randen hebben. Dit geeft de vogel een donker uiterlijk. Bij de kenmerkende donkere

vleugel zijn de handpennen egaal donkerbruin. Dit komt bij andere grote meeuwen niet voor. De ronde donkerbruine kop heeft donkere ogen en een zwarte snavel. De snavel is opvallend slank en smal in vergelijking met andere meeuwen. De staart is vaak zeer donker en soms tot aan de bovenstaartdekveren zwart. Over het algemeen is een witte staartbasis aanwezig tussen de stuit en de zwarte staartband. De poten zijn grijsachtig met een roze tint. Opvallend is de donkerbruine voorkant van de tarsus. Het kleed in de eerste winter blijft donker. Vooral de rugveren zijn opvallend donker in vergelijking met de andere grote meeuwensoorten. Het kleine en fijne postuur en het slanke aspect van de snavel onderscheiden deze vogel van vergelijkbare soorten zoals de Geelpootmeeuw. In de tweede winter heeft de vogel nog steeds een donker uiterlijk, ondanks het ontstaan van meer lichte onderdelen door de rui. De bruine veren uit het eerste winterkleed worden vervuld door adulte donkergrijze veren. Dit is vooral zichtbaar in de mantel en in het midden van de vleugel. Het kleed uit de derde winter is vergelijkbaar met het adulte kleed. Echter er zijn her en der nog sporen van oude, bruine veren. Er kan al een spiegel aanwezig zijn op P10. In de vierde winter zijn alle bruine veren verdwenen en is het een opvallend contrastrijke vogel door de bijna zwarte mantel in combinatie met de lichte onderdelen. In de tweede winter wordt de kop lichter/witter met donkere strepen. Het donkere oog wordt nu lichter en de snavel kleurt van zwart naar geel/roze. In de derde winter is de kopstreping op de witte, ronde kop uitgebreid aanwezig, maar verdwijnt richting voorjaar. Het oog krijgt een lichte iris met een rode oogring. De basis van de snavel is geel en richting punt wordt het meer zwart. Er ontstaat een rode vlek op de gonyshoek. In de vierde winter is de snavel verder geel en het rood van de gonyshoek kan doorlopen tot op de bovensnavel. In de tweede winter is de staart wit met een duidelijke en brede zwarte eindband. Bij sommige vogels is de staart al volledig wit. In de derde winter verdwijnt de staartband. De grijsroze

poten uit de eerste winter zijn in de tweede winter roze en in sommige gevallen al neigend naar geel. In de derde winter zijn ze overwegend geel, maar vaak nog niet zo intens als bij de adult.

Grote Mantelmeeuw

-*Larus marinus*-

Algemene kenmerken

en (broed)biotoop: met een spanwijdte van 1,7 m is de Grote Mantelmeeuw onbetwist de grootste van onze meeuwen. Hij leeft aan zowel zandige als rotsachtige zeekusten, maar broedt bijna nooit langs de zuidrand van het Noordzeebekken. Wel zie je hier veel rondzwervende jonge vogels en 's-winters nog meer pleisteraars uit Noord-Europa. Tijdens de trek en in de wintermaanden komen veel Grote Mantelmeeuwen naar onze kust. Soms zwerven de meeuwen ook wel eens het binnenland in, vooral langs de grote rivieren. Broeden wil hij alleen op de Britse eilanden, IJsland, Noorwegen en langs de Oostzee. Daar vormt hij meestal grote kolonies op eilandjes en steile rotskusten, maar ook wel langs strandmeren en soms zelfs op daken in kuststadjes. In het najaar trekken de noordelijke broedpopulaties naar warmere streken. Dan nemen de aantallen aan de Nederlandse kust en ook verder zuidwaarts in België en Frankrijk aanmerkelijk toe. De Grote Mantelmeeuw is een geduchte predator. Met zijn kolossale, aan de top haakvormig omgebogen snavel vangt hij niet alleen vissen en schaaldieren (zoals krabben), maar ook kleine zoogdieren (zoals woelmuizen) en zeevogels inclusief hun eieren en nestjongen. Daarbij vertoont hij een duidelijke voorkeur voor Papegaaiduikers, (Pijl)stormvogels en Stormvogeltjes, maar hij valt ook grotere soorten aan tot het formaat van Kuifaalscholvers. Grote Mantelmeeuwen planten zich in de lente voort vanaf de maand april. Ze broeden in kolonies, vaak samen met andere grote meeuwen. Hun nest maken ze op de grond op vlakke rots- of grindbodems. Daarin legt het vrouwtje dan meestal 3 eieren die met hulp

van het mannetje in bijna vier weken uitbroedt. Daarna zijn ze nog bijna twee maanden bezig met het grootbrengen van de jongen, die door beide ouders worden gevoerd met vis, vogeltjes, ongewervelde waterdieren, vruchten en etensresten van de vuilnisbelt.

Grote mantelmeeuw. 📷 Dick Slaa

Herkenning: de adult is een zeer grote meeuw. Opvallend contrastrijk door de zwarte mantel in combinatie met de witte onderdelen. De brede, witte achterrand van de vleugel is in zit ook opvallend. De lange vleugels zijn overwegend donker grijs/zwart. Op P10 is een compleet witte punt of slechts een klein zwart bandje zichtbaar. Een iets kleinere, maar tevens forse witte spiegel is aanwezig op P9. Het zwart op de handpennen loopt door tot en met P6. De grote witte kop heeft minimale streping in de winter. De iris is licht en in broedkleed is er een kleine rode oogring. In broedkleed is de stompe zware snavel felgeel met een rode gonyshoek. In de winter is de snavel valer met een zwart bandje. De staart is wit en de robuuste poten roze. Het juveniele kleed is bonter dan bij andere juveniele grote meeuwen. De juvenielen zijn vanaf augustus te zien in Nederland, dit is later dan de andere juveniele grote meeuwen. De juveniel heeft een relatief lichte vleugel met een kenmerkend licht venster wat vergelijkbaar is met een juveniele Zilvermeeuw. De handpennen hebben vaak lichte toppen. De grote, vierkante, lichte kop heeft een donkere streping. De zware wenkbrauw met het zwarte oog is opvallend. De zwarte snavel heeft een grote gonyshoek en een

stomp uiteinde. De staart is overwegend wit met zwarte streping. De staartpennen hebben brede, witte eindranden. De rui over de eerste winter is langzaam, waardoor het kleeft lang vergelijkbaar blijft met het juveniele kleeft. De schouderdekveren worden wat donkerder. In de tweede winter veranderen de schouderdekveren en de rugveren naar adulte donkergrijze veren. De donkere mantel die zo ontstaat contrasteert met de bruine vleugels. Soms is er al een kleine, lichte spiegel op P10. In de derde winter wordt de mantel steeds donkerder. De donkere arm- en handpennen geven de indruk van een adulte vogel. De dekveren zijn echter grotendeels bruin en rommelig, wat de vogel onderscheidt van het adulte kleeft. Er is nu een duidelijke spiegel op P10. De lichte staart met donkere streping van de juveniele vogel verandert in de tweede winter naar een lichte fijne streping en een donkere eindband. In de derde winter is de staart grotendeels wit met een strepige zwarte zweem in plaats van een eindband. In de tweede winter krijgt het oog een lichtere iris en de snavelbasis wordt roze. In de derde winter is de kleur overwegend roze/geel met een zwarte band. De robuuste lichtroze poten van de juveniele vogel worden vanaf de tweede winter duidelijk roze.

Kleine burgemeester

-*Larus glaucoides*-

Algemene kenmerken

en (broed)biotoop: de Kleine burgemeester is erg zeldzaam aan onze kust. Hier komen vrijwel alleen door stormen voortgejaagde exemplaren voor. Door zijn lichte verenkleed is hij niet moeilijk te herkennen, al laat hij zich wel verwarren met de Grote burgemeester, een iets grotere en bij ons ook iets talrijker voorkomende soort. In alle jaargetijden leeft de Kleine burgemeester aan zee-kusten, al waagt hij zich bij het zoeken naar voedsel ook in volle zee. In de zomer vertoeft hij op Groenland en in Noordoost Canada, in broedkolonies op steile rotskusten of meer zandige plaat-

sen bij stranden. 's-Winters is hij veel wijder verspreid langs de Noord-Atlantische kusten. Behalve in Canada overwintert de Kleine burgemeester ook in Noord-Europa, vooral op IJsland maar ook langs de kusten van Ierland en Schotland en in Scandinavië. Zoals de meeste meeuwen is de Kleine burgemeester weinig kieskeurig bij de samenstelling van zijn menu. Geliefde prooien zijn visjes, die hij op zee kan vangen, maar ook kreeftachtigen, weekdieren, eieren en jongen van andere vogelsoorten. Hij is ook niet vies van allerlei soorten afval en aas. Kleine burgemeesters zijn mono-gaam. Ze broeden in kolonies, meestal op steile klifwanden of andere steenachtige plaatsen aan zee-kusten. Ze bouwen vrij schamele nesten van gras, plukjes mos en zeewier. De vrouwtjes produceren daar legsels van twee of drie lichtbruine, donkergekleurde eieren, die door beide ouders in wisseldienst worden bebroed. De jongen komen na 23 tot 28 dagen uit het ei.

Herkennen: de adulte Kleine burgemeester heeft het formaat tussen een Zilvermeeuw en een Stormmeeuw. In zittende houding hebben de handpennen opvallend lichte toppen. De adulte vogel heeft het gehele jaar een egaal lichtgrijze bovenzvleugel en een witte ondervleugel. De witte achterrand langs de gehele vleugel is kenmerkend. De staart is egaal wit. De kleine ronde kop is overwegend wit. De snavel is relatief klein en groengeel van kleur met een rode stip op de ondersnavel. Het oog heeft een heldere, geelwitte iris. In broedkleed is een rode oogring aanwezig. De korte poten zijn roze. In de eerste winter is de Kleine burgemeester een opvallend witte verschijning in een groep meeuwen. De vleugel is egaal lichtbruin met fijne bandering, maar met duidelijk lichte handpennen. De staart heeft nog een duidelijke bruinige bandering. De snavel is relatief klein en roze met een zwarte punt. Het oog is donker. In de tweede winter is de vleugel overwegend licht/wit met een vage grijs/bruine zweem. De hand- en armpennen zijn vrijwel volledig wit. Op de rug ontstaat al een grijze mantel als bij een adult. De relatief kleine snavel is zoals in de eerste

winter roze/grijs met een zwarte punt. Het oog is donker en heeft nu een duidelijke iris. In de derde winter heeft de Kleine burgemeester vrijwel volledig het kleed van de adulte vogel.

Grote burgemeester

-*Larus hyperboreus*-

Algemene kenmerken

en (broed)biotoop: de Grote burgemeester is een zeevogel die zijn broedplaatsen in het Noordpoolgebied heeft. Het is geen 'pelagische' oceaانvogel en is daarom meestal aan zee-kusten te vinden. 's-Winters wil hij weleens een eindje naar het zuiden zwerven, maar aan onze Noordzeekust is hij geen algemene verschijning. Door zijn zwerfend bestaan in de winter vooral aan zandige of rotsachtige kusten, bezoeken ze ook havens en vissersdorpen en scharrelen ze zelfs op vuilnisbelten. De Grote burgemeester komt alleen op het noordelijk halfrond voor. Hij broedt daar in hoog-arctische streken aan de kusten van Alaska, Noord-Canada, Groenland, IJsland, Spitsbergen, Nova-Zembla en Siberië. De Groenlandse en IJslandse vogels overwinteren in de buurt van hun broedplaats, maar zijn in kleine aantallen op de Britse eilanden te vinden. Aan de Nederland-Vlaamse kust wordt de Grote burgemeester in hoofdzaak en altijd mondjasmaat 's-winters waargenomen. Meestal betreft het jonge vogels met veel bruin in de veren. De Grote burgemeesters zijn zowel predator als aaseter. Ze voeden zich met vissen uit de zee, maar jagen op het land op kleine knaagdieren en jonge vogeltjes. Ze vullen hun menu aan met ongewervelde dieren zoals wormen, kreeftachtigen en weekdieren. Als de gelegenheid zich voordoet nemen ze ook genoeg met aas en zelfs vruchten. Grote burgemeesters broeden meestal op steile rotskusten in grote kolonies, vaak in gezelschap van andere zeevogels. Het nest is een eenvoudig bouwsel bestaande uit niet meer dan een hoop gras of zeewier op

een vlak stukje grond of in een ondiep kuiltje. Het vrouwtje legt meestal drie lichtbruine tot olijfgroene, donkerbruin gevlekte eieren, die door beide ouders in wisseldienst worden bebroed en na ongeveer 30 dagen uitkomen. De jongen blijven lang op het nest en zijn pas na 50 dagen vliegvlug.

Grote burgemeester. 📷 Dick Slaa

Herkenning: de Grote burgemeester is een robuust ogende, gemeen uitziende bruto. Het formaat ligt tussen een Grote Mantelmeeuw en een Zilvermeeuw. De vrij gedrongen, vriendelijk ogende Kleine burgemeester is vergelijkbaar met of net iets kleiner dan de Zilvermeeuw. Bij de adulte vogel zijn in zittende houding de lichte toppen van de handpennen opvallend. Een adult heeft het gehele jaar een egaal lichtgrijze bovenzvleugel en een witte ondervleugel. De staart is egaal wit. In de zomer is de kop egaal wit en in de winter is er een zware streping. De snavel is zwaar en rozegeel met een rode stip op de ondersnavel. In de zomer kleurt de snavel geel. Het oog heeft een duidelijke gele iris en in het broedkleed een variabele oogring. De poten zijn roze. In de eerste winter is de variatie van grondkleur van de vogels opvallend. Er komen zowel lichte als bruinachtige exemplaren voor. De vleugel is overwegend kenmerkend licht. In vlucht en zit vallen de compleet witte handpennen erg op. In de toppen van de handpennen zijn zogenaamde donkere pijlpunten te zien. De stuit is opvallend gebandeerd en de staart heeft een bruinigrijze bandering zonder duidelijke eindband. Naarmate de winter vordert kleurt de kop van

donkerbruin gestreept naar wit. De snavel is kenmerkend zwaar en roze gekleurd met een zwarte punt. In de tweede winter heeft de vogel een al opvallend witte vleugel, de hand- en armpennen zijn overwegend wit maar met her en der in de vleugel wat bruine, vlekkerige waas. De stuit is nog duidelijk gebandeerd. De staart is licht van kleur met een vaagbruine waas in de staartpen-
nen. De kop is overwegend wit. De zware snavel heeft een roze kleur en zwarte band. Echter de snavelpunt is nu licht en het oog heeft een duidelijke lichte iris. Dit zijn enkele goede kenmerken

om de eerste en tweede wintervogels van elkaar te onderscheiden. De derde winter vogel heeft de vogel heeft in de vlucht nog enkele grijze vlekken, maar is verder vrijwel gelijk aan de adult.

Dick Slaa

Bronvermelding:

Vogels van Europa, Edition Atlas

Vogeldeterminatie, Keith Vinicombe, Alain Harris en Laurel Tucker

De Nederlandse Meeuwengids, Ruurd-Jelle van der Leij en Merijn Loeve

Soort/grootte	Typering/habitat	Verenkleed adult	Kop/snavel	Poten
Zilvermeeuw 54-60 cm	Standvogel; broedvogel 01-12	Leigrijze vleugel; zwarte uiteinden; witte spiegel P10; kleine spiegel P9	Ronde kop; variabele streping winter; gele snavel; gele iris met oranje oogring	Roze; soms geel of geel/roze!!
Geelpootmeeuw 52-58 cm	Redelijk algemeen vooral in de herfst en aan de kust 01-12	Grijze vleugel;; zwarte uiteinden; P9 en P 10 vrijwel geheel zwart; witte spiegel P10; zwarte band P5	Hoekige vierkante witte kop met lichte streping winter; lichte iris met felrode oogring	Voorjaar felgeel; winter fletser geel
Pontische meeuw 55-60 cm	Schaarse wintergast; vooral binnenland 10-04	Grijze vleugel; zwarte uiteinden; kenmerken- de grote witte spiegel P10 en P9; zwarte band P5	Langwerpige kop; donker kraaloogje; kop volledig wit; winter soms enkele spikkels nek	Variërend van roze tot grijsgroen
Kleine Mantelmeeuw 48-56 cm	Standvogel; broedvogel 01-12	Contrastrijk; donkergrijze mantel; smalle witte achterrand vleugels	Witte kop; donkere streping winter; snavel geel; lichte iris met rode oogring	Geel; in het voorjaar en de zomer felgeel
Grote Mantelmeeuw 61-74 cm	Kustvogel: vooral 's-Winters 01-12	Contrastrijk; zwarte mantel; brede witte achterrand vleugels	Witte kop; minimale streping winter; snavel geel, winter zwart bandje; lichte iris met rode oogring	Roze, robuust
Kleine Burgemeester 52-60 cm	Zeldzame kustvogel dwaalgast 12-04	Handpennen met opvallend lichte toppen; egaalgrijze bovenvleugel; witte ondervleugel	Kleine, ronde, witte kop; snavel groengeel; heldere geelwitte iris	Kort en roze
Grote Burgemeester 63-68 cm	Schaarse wintergast 10-04	Handpennen met opvallend lichte toppen; egaalgrijze bovenvleugel; witte ondervleugel	Zware streping winter; snavel zwaar geelroze; gele iris met variabele oogring	Roze

Yellowstone 2020

De meeste vogelwachters hebben weleens van Yellowstone National Park gehoord. Het is het oudste en meest bekende natuurgebied in de Verenigde Staten.

Met twaalf personen uit Nederland en België hebben we dit park van 24 januari tot en met 7 februari bezocht. Jaarlijks bezoeken in de zomer 4-5 miljoen personen dit park maar in de winter komen er maar 100.000 bezoekers. Dat was dan ook de reden waarom ik dit park in de winter heb opgezocht en niet in de zomer als je zo ongeveer overlopen wordt door bezoekers. Het ging me dit keer niet zo zeer om allerlei vogels te bekijken (merendeel van de vogels trekt hier in de winter weg) maar meer om het winterse landschap te aanschouwen met de vulkanische verschijnselen die hier volop te zien zijn.

Ligging

Yellowstone ligt links boven in de Verenigde Staten, voor een groot gedeelte in de staat Wyoming

en deels in Montana en Idaho. Het is landklimaat en Yellowstone bevindt zich op 2000 m boven zeeniveau zodat er in de winter altijd een pak sneeuw ligt en de temperaturen in ieder geval grotendeels onder 0° C liggen.

Het park is ongeveer 50 km breed en 70 km lang. Hier lopen enkele wegen door waar je in de zomer met eigen vervoer door kunt rijden maar in de winter mag je alleen met speciale voertuigen dit gebied bezoeken met uitzondering van de weg Gardiner-Cooke City waar je het hele jaar met een auto overheen kunt rijden. In het park heb je alleen maar enkele stopplaatsen waar wat gebouwen staan om te eten en uit te rusten maar verder is het dus alleen maar natuur wat je ziet.

Yellowstone is een heel grote vulkaankrater, zogenaamde caldera, waar je dus overheen rijdt en getuige bent van allerlei vulkaan verschijnselen. Zo heb je hier de beroemde Old faithful geiser die enkele keren per dag uitbarst en dan warm water een meter of 20-30m de lucht inblaast.

Afwisselende dagen

De eerste week begonnen we telkens vanuit West Yellowstone waar we elke dag met een ski-achtig voertuig werden opgehaald. Elke dag een ander gebied bezoekend zodat we een aardige impressie hebben gekregen van Yellowstone in winter-tijd. Telkens als we iets interessants tegenkwamen zijn we gestopt en hebben we met zijn allen ontzettend veel foto's gemaakt. Al vrij vooraan in het gebied kwamen we hier op een open vlakte waar een honderdtal Bizons aan het grazen waren. Dit is een mooi gezicht want voordat ze gras kunnen eten moeten ze eerst de sneeuwlaag van zo'n 40-50 cm verwijderen. Dit doen ze door met hun hoofd op en neer te bewegen totdat er een stukje vrij is om het gras dan te eten, een prachtig gezicht om dit telkens te zien.

Bizon. 📷 John Hermans

Er liep ook een riviertje door waar we Brilduikers zagen. In het begin zei ik nog dat dit Amerikaanse Brilduikers waren maar bij nader inzien hadden ze toch een ronde witte vlek in plaats van een baananvormige witte vlek, dus toch hetzelfde als onze Brilduiker. Op internet kon ik ook terugvinden dat maar in een gedeelte van de VS de Amerikaanse Brilduiker te vinden is en dat er dus ook een gewone Brilduiker is. Later in de week heb ik tussen de Brilduikers wel enkele Amerikaanse Brilduikers gezien. Verder zwommen er ook enkele Trompetter Zwanen, dit zijn Wilde/ Kleine Zwanen maar dan met een geheel zwarte snavel. Bij een rustplaats hebben we vrijwel de hele week een zogenaamde Dusky Grouse gezien. Dit is een

hoenderachtige. Telkens als we er kwamen zagen we de sneeuwhoenders weer aan komen wandelen, helemaal niet schuw en tot op een meter te benaderen, toch heel anders dan wij in Europa gewend zijn maar in Europa wordt nog volop gejaagd op de sneeuwhoenders.

Dusky grouse oftewel het Blauw Sneeuwhoen.
📷 John Hermans

Zoogdieren

Ook is Yellowstone bekend om zijn coyotes, een soort jakhals, kleiner dan wolven en meestal solitair rondtrekkend. Op een gegeven moment zagen we een exemplaar die volop aan het jagen was en zich niet stoorde aan onze aanwezigheid. Tot op twintig meter kwam de Coyote voorbij gelopen zodat we volop de gelegenheid kregen om dit mooie zoogdier te fotograferen.

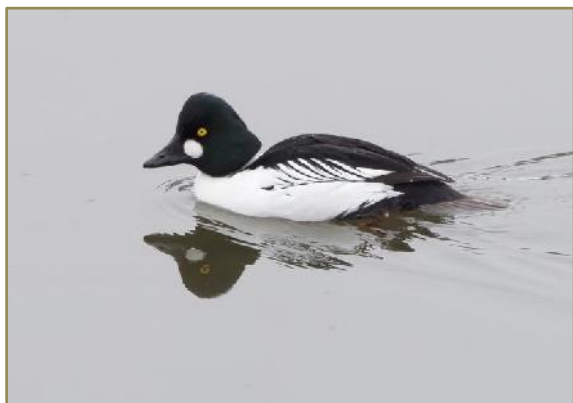

Coyote. 📷 John Hermans

In de winter zijn vooral de open gebieden de moeite van een bezoek waard. Overal ligt er sneeuw en dikwijls zie je wel ergens vulkanische activiteit zoals kokende modderpoelen of komt er

ergens stoom omhoog. Hiertussen zie je dan grote kuddes met Bizens die zelfs tussen de hete bronnen doorlopen op zoek naar gras wat dan niet bedekt is met sneeuw.

Zoals al gezegd hebben we de laatste week auto's gehuurd en zijn we vanaf Gardiner in het noorden telkens Yellowstone ingereden. Vooral indrukwekkend is de Lamar Valley, een heel grote open vlakte met overal kuddes Bizens. Op een van de parkeerplaatsen zagen we vrijwel dagelijks twee Steenarenden in een boom zitten. Ik hoorde van een Ranger dat deze Steenarenden vooral Brilduikers op het menu hadden staan. Onder ons liep een riviertje met grote aantallen Brilduikers.

Brilduiker. 📷 *John Hermans*

Als ze blijven zitten is er niets aan de hand maar als ze door verstoring of iets dergelijks gaan vliegen dan schijnen ze een gemakkelijk doelwit te

zijn voor de Steenarenden. Op die manier komen deze vogels niets tekort in de winter. Ook zagen we hier geregeld Amerikaanse Zearenden. De meeste riviertjes vriezen door de vulkanische activiteit niet dicht en hierdoor kan een Amerikaanse Zearend de winter door blijven want er zit hier meer dan genoeg vis.

Amerikaanse Zearend. 📷 *John Hermans*

Hetzelfde geldt voor de Otter waar we wel veel sporen van hebben gezien maar helaas de otter zelf niet.

Alles bij elkaar een iets andere reis dan de meeste vogelreizen maar toch zeer de moeite waard met prachtige landschappen en zo nu en dan ook nog eens zoogdieren en een enkele vogelsoort.

John Hermans

Verslag 2019

Ook dit jaar was er weer eind januari een landelijke tuinvogeltelling van de Vogelbescherming en ook dit jaar deden veel leden van Vogelwacht Uden daar aan mee. Hun resultaten stuurden ze ook naar mij op, zodat de lokale resultaten vergeleken kunnen worden met de landelijke, maar ook met de resultaten uit 't verleden, want voor de 10^e keer verzamel ik deze gegevens. Dit jaar waren er bij mij veel resultaten binnengekomen (dank!).

Van 29 tuinen zijn de tellingen verwerkt en dat leverde 888 vogels verdeelt over 42 soorten. Dat is een enorm aantal soorten en een dik record, er waren maar liefst zeven nieuwe soorten.

Deze soorten zijn dus afgelopen tien jaar niet eerder in een tuin tijdens de tellingen gezien; Grauwe Gans, Grote Gele Kwikstaart, Kleine Bonte Specht, Koperwiek, Steenuil, Stormmeeuw, Tjiftjaf en Witte Kwikstaart.

Tabel 1. Het overzicht van onze tuinen. **Vet** = nieuwe soort, grootste aantal of in de meeste tuinen gezien.

soort	aantal	tuin	presentie	soort	aantal	tuin	presentie
Boomklever	6	3	0,10	Meerkoet	2	1	0,03
Boomkruiper	3	3	0,10	Merel	48	23	0,79
Buizerd	2	1	0,03	Nijlgans	2	1	0,03
Ekster	46	24	0,83	Pimpelmees	79	25	0,86
Gaai	14	7	0,24	Ringmus	3	2	0,07
Goudhaan	1	1	0,03	Roodborst	30	25	0,86
Goudvink	2	1	0,03	Sperwer	1	1	0,03
Grauwe gans	4	1	0,03	Spreeuw	5	4	0,14
Groenling	34	10	0,34	Staartmees	17	3	0,10
Grote Bonte Specht	11	7	0,24	Stadsduif	2	1	0,03
Grote Gele Kwikstaart	1	1	0,03	Steenuil	1	1	0,03
Heggenmus	23	16	0,55	Stormmeeuw	2	1	0,03
Holenduif	7	4	0,14	Tjiftjaf	1	1	0,03
Houtduif	68	18	0,62	Turkse tortel	38	13	0,45
Huismus	121	13	0,45	Vink	62	20	0,69
IJsvogel	1	1	0,03	Waterhoen	5	2	0,07
Kauw	47	15	0,52	Wilde eend	17	2	0,07
Kleine bonte specht	1	1	0,03	Winterkoning	10	10	0,34
Kokmeeuw	32	4	0,14	Witte kwikstaart	1	1	0,03
Koolmees	102	28	0,97	Zanglijster	1	1	0,03
Koperwiek	7	1	0,03	Zwarte kraai	28	10	0,34

Gemiddeld werden er zo'n 30 vogels per tuin geteld en tien soorten. Dertig vogels per tuin is mooi en veel beter dan vorig jaar, maar niet uitzonderlijk veel in de afgelopen tien jaar. De meest soortenrijke tuin was gezegend met 23 soorten, maar dat was niet de tuin met de meeste vogels, die telde 71 vogels.

Merel vrouwtje. 📷 Mignon van den Wittenboer

Op de Merel kom ik zo nog terug, maar er zijn nog twee aandachtsoorten waar het slecht mee gaat; de Ringmus is gelukkig nog in twee tuinen gezien en in één tuin zelfs twee (vorig jaar zagen we deze soort niet). De Groenling doet het bij ons vrij goed, tien tuinen en 34 vogels. Sinds 2015 zijn er niet meer zo veel gezien en hopelijk is de ziekte 'het Geel' bij deze soort onder controle. Dit jaar is er een invasie van Gaaien en we hebben inderdaad veel Gaaien geteld, veertien is een record.

Tabel 2. Aandeel van de Merel afgelopen jaren

	Merel	totaal	aandeel %	Merel per tuin
2011	71	894	7,9	2,5
2012	43	573	7,5	2,1
2013	72	688	10,5	3,4
2014	60	747	8,0	2,4
2015	59	845	7,0	2,2
2016	56	749	7,5	2,4
2017	52	561	9,3	2,4
2018	16	575	2,8	0,8
2019	17	431	3,9	0,9
2020	48	889	5,4	1,7

In tabel 2 het overzicht van hoe het met zorgkindje de Merel gaat. Landelijk en lokaal is de soort nog steeds buiten de top 3, maar het herstel

lijkt bezig te zijn en we tellen al weer twee keer zo veel Merels per tuin (1,7 tegen vorig jaar 0,9). Met dit tempo is het volgend jaar waarschijnlijk al weer op niveau van voor het Usutu-virus.

Regio, provincie en landelijk

Tabel 3. Vergelijking onze regio met Brabant en Nederland (alle tellingen). Tussen haken de rangschikking.

	Uden eo	Noord-Brabant	Landelijk
Huismus	3374 (1)	32.149 (1)	278.826 (1)
Koolmees	2945 (2)	31.467 (2)	211.709 (2)
Pimpelmees	1942 (3)	20.793 (3)	139.051 (3)
Houtduif	1286 (4)	13.249 (5)	63.071 (8)
Merel	1205 (5)	12.586 (7)	94.031 (5)
Kauw	1272 (6)	17.289 (4)	97.600 (4)
Vink	1060 (7)	12.745 (6)	92.613 (6)
Roodborst	813 (8)	8722 (9)	60.673 (9)
Ekster	807 (9)	8437 (10)	59.878 (10)
Turkse tortel	848 (10)	10.050 (8)	66.968 (7)

Opvallend is dat het dezelfde tien soorten zijn (was andere jaren niet zo) en dat er weinig verschuivingen zijn. Houtduiven worden landelijk echt minder gezien.

Verschillen gemeentes

In tabel 4 staan de resultaten per gemeente. Vergelijken bij vorig jaar is er meer geteld en lijken de lijsten veel meer op elkaar (dit jaar kon ik weer de cijfers per gemeente vinden). De Spreeuw stond vorig jaar nog op drie in Landerd en haalt nu de top10 niet meer, daar zal toeval een rol gespeeld hebben. Bijvoorbeeld een groep die vorig jaar tijdens de telling even langs kwam en dit jaar niet. Wat vorig jaar al opviel was dat er in Landerd weinig Huismussen werden geteld, dat is nog steeds zo, de Huismus staat in deze gemeente slechts op plek 3. In drie van de vijf gemeentes staat dus Huismus wel op één, de Koolmees in de andere twee gemeentes. In de top 3 staan steeds dezelfde soorten (net als de top10), met vooral voor de Turkse Tortel verschillen in de plek waar deze soort in die top10 staat.

Tabel 4. De top10 aantallen per soort in de verschillende gemeentes. Alle ingestuurde data zijn hier gebruikt.

	Meerijstad		Landerd		Uden		Bernheze		Oss	
1	Huismus	1099	Koolmees	244	Koolmees	473	Huismus	430	Huismus	1301
2	Koolmees	876	Pimpelmees	165	Huismus	386	Koolmees	414	Koolmees	974
3	Pimpelmees	555	Huismus	158	Pimpelmees	221	Pimpelmees	337	Pimpelmees	664
4	Kauw	526	Houtduif	109	Houtduif	185	Houtduif	178	Merel	447
5	Houtduif	501	Merel	84	Kauw	176	Vink	159	Turkse tortel	389
6	Merel	376	Vink	83	Merel	150	Merel	148	Kauw	377
7	Vink	307	Kauw	77	Vink	148	Kauw	116	Vink	363
8	Turkse tortel	261	Roodborst	69	Roodborst	108	Turkse tortel	116	Houtduif	313
9	Ekster	251	Zwarte kraai	66	Ekster	107	Ekster	106	Roodborst	289
10	Roodborst	243	Ekster	54	Turkse tortel	82	Roodborst	104	Ekster	289

Dank aan de tellers: Wim Heijmans, Annetje Elfrink, Tineke Huys, Theo Vos, William van de Velden, Peter van de Braak, Conny Koenen-Lamp, Ruth Reinders, Jan-Willem Hermans, Ria de Vent, Koos Doorten en José Escher, Tessa Vermaat, Leo Ballering, Otto Kwak, Noud van de Berg, Rick

Meulendijks, John Opdam, Stefan van Schaijk, Jos van der Wijst, Wim van Lanen, Johan van Roosmalen, Mignon van den Wittenboer, Bart Gras, Eric van Dijk, Carlo Wijnen en Martien van Dooren en iedereen die deze tellers heeft geholpen.

Arend Vermaat

In het begin van het jaar werd het dak van ons clubgebouw 'De Groenhoeve' voorzien van zonnepanelen. Een mooie stap op weg naar een duurzame toekomst.

📷 Martien van Dooren

Voor u gelezen

Grazers en publiek

Grote grazers vervullen een belangrijke rol bij de ontwikkeling van een gevarieerd natuurlandschap. De rondtrekkende kudde dragen bovendien bij aan de natuurbeleving van het publiek. Een aandachtspunt daarbij voor de beheerder is dat grazers en publiek goed moeten samengaan. Publieksvriendelijke grazers en duidelijke voorlichting zijn hierbij van groot belang. Toch gaat het af en toe mis, zoals enige tijd geleden op De Maashorst. Vreselijk voor wie het overkomt. Voor het slachtoffer vooral, maar ook voor de beheerder die er alles aan doet om ongelukken te vermijden. Dit artikel in de serie over natuurlijke begrazing vertelt over de manier waarop beheerders de kans op confrontaties zo klein mogelijk proberen te maken, en zet uiteen wat je als bezoeker zelf kunt doen, of beter gezegd móet doen.

Houd afstand. Minimaal 25 meter; in gebieden met Wisenten 50 meter.

Wat is publieksvriendelijk?

Publieksvriendelijke grazers zijn grazers die afstandelijk en rustig zijn. Grazers die zich niet al te snel van de wijs laten brengen door bezoekers. Ze zijn redelijk onverschillig tegenover mensen, maar houden ze vanuit hun ooghoeken toch wel in de gaten. Met publieksvriendelijke dieren wordt dus niet bedoeld dat de dieren tam zijn en de nabijheid van mensen waarderen en opzoeken.

Gedrag is voor een deel een genetische kwestie en voor een deel een gevolg van omstandigheden en leren. Ook voor publieksvriendelijk gedrag geldt dat naast de genen, de omstandigheden een grote rol spelen. Zo kunnen van nature rustige grazers die herhaaldelijk bedreigd of verstoord wor-

den, geïrriteerd raken en publieksonvriendelijk gedrag ontwikkelen. Ze kunnen bovendien aan groepsgenoten leren hetzelfde te doen. Ook geldt dat grazers die opgroeien en leven bij hun eigen familie in een natuurlijke sociale kudde in een vertrouwde omgeving, rustiger reageren op de wereld om zich heen dan zomaar een willekeurige verzameling grazers in een gebied dat ze nog niet goed kennen.

Ook Exmoorpony's waarderen het als bezoekers op afstand blijven, zeker als er veulentjes zijn.

📷 **Maurice van Doorn**

Precies hier ligt één van de taken van de kuddebeheerder met betrekking tot publieksvriendelijkheid: het introduceren en ontwikkelen van zo natuurlijk mogelijke kuddes, en het gedrag van zowel de kuddes als van de individuele dieren goed in de gaten houden. Zijn de grazers relaxt of hebben ze een kort lontje (gekregen)? Trekken ze weg als het te druk is, of neigen ze tot confrontatie? Maar ook: hoe is het gedrag van de bezoekers? Op basis van deze zaken zal de beheerder zijn of haar plan trekken.

Nabijheid en risico's

Grazers in de Nederlandse natuurgebieden zijn meestal wel gewend aan de aanwezigheid van publiek in hun leefgebied. Een zekere nabijheid tolereren ze. Maar wat is precies té nabij? Een algemene vuistregel is dat circa 25 meter afstand houden van paarden en runderen, en 50 meter van Wisenten prettig en veilig is voor zowel grazers als publiek. Daarbij geldt dat vooral de grazers met een jong voldoende afstand nodig hebben. Bij heel jonge kalfjes of veulens vertonen de moeders beschermend gedrag. Zulke jonge dieren kunnen immers nog niet voor zichzelf opkomen en hard wegrennen. Een ander punt van aandacht is dat stieren en hengsten bewegingsruimte nodig hebben. Soms gaan ze plotseling met elkaar vechten of stoeien. Sta je te dichtbij, dan moet je wel héél snel reageren.

Hoe dan ook, grazers vinden het gewoon niet leuk als mensen te dichtbij komen. Hoe zou jij zelf reageren als je op een terrasje zit, een wildvreemde op je afstapt en zonder het te vragen bij je aanschuift? De eerste keer reageren de grazers misschien nog terughoudend, maar als het vaker op een dag gebeurt, dan zijn de dieren aan het eind van zo'n dag gespannen.

Ongewenst bezoek tijdens je lunch. 📷 ARK Natuurontwikkeling

Grazers aaien is ook zo'n risico. Wij vinden het fijn om te doen, maar voor runderen en Wisenten is aaien een heel intiem iets. Dat doe je niet bij een wildvreemde. De dieren zijn er vaak niet van ge-

diend. Een soort #metoo voor grazers dus. Paarden kunnen het aaien wellicht meer waarderen, maar dan dient het volgende risico zich aan: de paarden dringen zich aan willekeurige bezoekers op en dat kan zeer beangstigend zijn voor mensen zonder affiniteit met paarden.

Dieren uit de hand voeren is zeer onverstandig. De grazers gaan mensen associëren met gratis voedsel en worden er opdringerig van. Dat vind jij misschien niet erg, maar degene na jou wel. Een opdringerig rund of paard kan gevaarlijk worden en vaak moet de beheerder deze dieren uit de kudde halen. De beheerder kan de dieren niet verplaatsen naar andere gebieden omdat ze het aangeleerde gedrag zullen meenemen. Weghalen betekent dat het dier in kwestie gedood of geslacht moeten worden. Niemand wil dat, maar in zo'n geval kan het helaas niet anders. Soms kan door het verwijderen van één dier de hele groep tijdelijk ontregeld zijn. Vergelijk het maar met een voetbalelftal waarin iedereen op elkaar is ingespeeld. Als iemand plotseling wegvalt, gaat het niet meer zo lekker.

Het laatste wat je zou moeten willen als bezoeker is de grote grazers bij wijze van spel uitdagen.

Bezoekers met een hond

Bezoekers met een hond doen er goed aan om extra afstand te houden. Grote grazers zien in honden hun grote vijand de wolf. Op zich niet zo raar, want honden stammen van wolven af. Grazers houden een wolf weg bij hun veulens en kalfjes én ze maken hem duidelijk dat zij zelf met hun hoeven en hoorns ook gevaarlijk kunnen zijn. Om dit een 'huiswolf' duidelijk te maken stellen de grazers zich imponerend op. Ze komen dreigend dichterbij en als dat niet helpt om afstand te scheppen, dan volgt een (schijn)aanval. En als een (huis)wolf verder trekt, dan volgen de grazers hem op hinderlijke en opdringerige wijze, soms een tijd lang, om duidelijk te maken dat ze van bezoek niet gediend zijn. Beheerders selecteren bewust op dieren met een hoge tolerantie. Toch kan je met je hond beter het zekere voor het onzekere

nemen en ruim afstand houden. Daarmee geef je het signaal aan de grazers dat de hond geen kwa-de bedoelingen heeft.

Deze hond kan de interesse van de huiswolf duidelijk niet waarden. 📷 ARK Natuurontwikkeling

Sommige bezoekers laten hun hond 'spelen' met de grote grazers. Wat voor de hond een spel is, kunnen de grazers echter als bloedserieus opvatten. En soms is het ook voor de hond geen spelletje, maar zit deze echt in de 'predatormodus', vaak zonder dat het baasje dit door heeft. De ene keer slaan de grote grazers voor deze dreiging op de vlucht, een andere keer kunnen ze ook aanvallen als verdediging. Dan blijkt maar al te vaak dat de hond zich achter jou als eigenaar verschuilt, waardoor je plotseling een probleem hebt. En misschien kom jij er nog goed vanaf, maar laat je geagiteerde grazers achter. De volgende bezoeker treft dan grote grazers die, anders dan gebruikelijk, een kort lontje hebben.

Wat doet de beheerder?

Beheerders zorgen er allereerst voor dat de inrichting van een begraasd natuurgebied op orde is. Paden worden niet vlak langs rustplaatsen of drinkplaatsen aangelegd. Ook blijven paden uit de buurt van (parallele) afrasteringen omdat de grote grazers anders tussen pad en afrastering in het nauw gebracht kunnen worden. Dat padenplan moet regelmatig tegen het licht gehouden worden, al was het maar omdat de rustplekken van de

dieren kunnen veranderen. Verder staan er bij alle ingangen informatieborden met heldere uitleg en duidelijke gedragsregels. Ook zijn vaak flyers met deze informatie beschikbaar, en staat de informatie over de grote grazers op websites. Daarnaast wordt tijdens excursies altijd uitleg gegeven over grazers en publiek.

Voorts worden in vrij toegankelijke gebieden publieksvriendelijke dieren geïntroduceerd, bij voorkeur in sociale kuddes. Sommige rassen zijn publieksvriendelijker dan andere, maar eigenlijk blijkt in de praktijk dat de individuele verschillen tussen de dieren van een zelfde ras vaak groter zijn dan tussen de rassen. Ook kan een dier zijn of haar gedrag veranderen, bijvoorbeeld na een vervelende ervaring met mensen of honden. Dat gebeurt soms ook als grazers op jonge leeftijd hun moeder verloren hebben, of om een of andere reden in hun eentje en te jong vanuit hun sociale groep naar een onbekende, nieuwe groep zijn overgeplaatst. Ze zijn dan nerveuzer, alerter en sneller van slag dan groepsgenoten.

Ook in De Maashorst wordt continu gekeken of dieren zich gewenst gedragen tegenover de bezoekers. 📷 Maurice van Doorn

Beheerders observeren en selecteren daarom voortdurend. Ongeschikte individuen gaan eruit en de publieksvriendelijke grazers mogen blijven. Houd afstand, respecteer de regels

De beheerder heeft de taak om grazers en publiek goed samen te laten gaan, maar het publiek heeft ook een opgave, namelijk de richtlijnen naleven.

Hieronder staan ze nog eens op een rij:

- *Neem kennis van de gedragsregels in het natuurgebied en respecteer deze.*
- *Houd afstand. Dat is de belangrijkste regel. In veel gebieden is dat minimaal 25 meter, maar in gebieden met Wisenten 50 meter.*
- *Ook als de dieren langs een afrastering liggen, is benadering vanaf de andere kant niet wenselijk.*
- *Als grazers op of naast het pad liggen of het pad oversteken, ook dan afstand houden. Even wachten en zo nodig met een boog eromheen gaan, en niet er doorheen wringen of slommen.*
- *Houd honden aan de lijn.*
- *Grazers niet aaien en voeren, ook niet langs de afrastering.*
- *Grazers niet uitdagen en verontrusten, ook niet voor de grap.*
- *Wees je bewust dat je een gast bent in het leefgebied van de grote grazers.*
- *Gun de grazers ruimte, rust en privacy. Dat hebben ze nodig.*

Het lijkt misschien tegenstrijdig, maar door afstand te houden, haal je de natuur juist dichterbij. Dieren vertonen dan hun natuurlijke gedrag, zonder verstoord te worden. Je kunt prachtige foto's maken en alles goed observeren. Als je de grazers niet meer als losse individuen ziet, maar als onderdeel van een natuurlijke kudde en onderdeel van de natuur, dan respecteer je de regels al (bijna) vanzelf. Veel plezier in de natuur!

*Uit: Natere Today, Ark Natuurontwikkeling,
12 januari 2020*

Wetenschappers: Stop natuurvernietiging door landbouwbeleid EU

Meer dan 3600 wetenschappers uit 63 landen stellen dat het voorstel van de Europese Commissie voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) na 2020 'drastisch moet worden verbeterd' om de achteruitgang van biodiversiteit te stoppen. Het huidige landbouwbeleid vernietigt volgens de wetenschappers de natuur in het landelijke gebied. De Europese Commissie onderhandelt op dit moment over een nieuw landbouwbeleid. Het huidige Europese landbouwbeleid draagt niet bij aan het stopzetten van de achteruitgang van de biodiversiteit en schiet tekort om klimaatproblemen tegen te gaan, stellen de wetenschappers. De verklaring komt op een cruciaal moment, nu er over de volgende periode voor een Gemeenschappelijk Landbouwbeleid wordt onderhandeld, met inbegrip van de vraag hoeveel geld er naar landbouwsubsidies zal gaan en onder welke voorwaarden. In zijn huidige vorm dreigt het landbouwbeleid de recent gesloten Europese Green Deal te ondermijnen, stellen de wetenschappers. Meer dan 3600 wetenschappers wijzen er terecht op dat het voorstel van de Commissie een recept is voor een ramp.

Inkomenssteun GLB gaat naar de grote partijen

De wetenschappers spreken hun bezorgdheid uit over de dreiging dat de nationale regeringen de milieu-ambities van het toekomstig landbouwbeleid afzwakken.

Hoe groter de boer hoe meer subsidie. Een ramp voor de natuur én niet uit te leggen aan de belastingbetaler.

Op dit moment is de belangrijkste factor die bepaalt hoeveel 'inkomenssteun' een boer krijgt de omvang van zijn bedrijf: 80% van deze betalingen gaat naar 20% van de landbouwers. Dit betekent dat de landbouwers vastzitten in een systeem waarin degenen met de meeste grond het meeste geld krijgen ongeacht de milieuprestaties van hun bedrijf.

Nieuw voorstel is een ramp voor de natuur

Harriet Bradley, EU-landbouwbeleidsmedewerker bij Birdlife Europe, is enthousiast over de verklaring van de wetenschappers: "Deze dringende oproep van duizenden wetenschappers is ongekend en komt op een cruciaal moment. De nationale landbouwministers en vele leden van het Europees Parlement blijven de wetenschap negeren en verzwakken actief de milieuwaarborgen op de landbouwsubsidies. Het is schandalig om belastinggeld te gebruiken voor de vernietiging van de natuur. Meer dan 3600 wetenschappers wijzen er terecht op dat het GLB-voorstel van de Commissie een recept is voor een ramp."

*Uit: Actueel nieuws Vogelbescherming,
9 maart 2020*

Grutto 3x de Sjaak

Waarom maken jullie je druk over een vliegveld bij Lissabon? Bescherm de Grutto toch in Nederland! Die vraag en dat statement komen de laatste tijd nog al eens op ons af. Inderdaad: voor de Grutto ligt het grootste probleem in ons land. Dat neemt niet weg dat onze nationale vogel de trek van en naar het zuiden moet overleven.

De eerste prioriteit van Vogelbescherming is vol inzetten op het herstel en behoud van kruidenrijke graslanden waar pas gemaaid wordt als de gruttkuikens goed kunnen vliegen. Dat doen we samen met een grote en groeiende groep boeren, maar ook door ons in te zetten voor betere regelgeving en extra inkomsten voor die boeren die zich inzetten voor weidevogels. Daar zijn we elke dag mee bezig.

Voor het voortbestaan van de Grutto is het groot brengen van voldoende kuikens namelijk een absolute noodzaak. Daarmee gaat het de laatste decennia in ons land goed mis. Van de eens talrijke open polders met kruidenrijke natte graslanden vol met insecten zijn er in ons land bitter weinig meer over. Die weilanden zijn veranderd in monotone groene grasvlaktes waar Grutto's en andere weidevogels vrijwel geen kans meer hebben eieren uit te broeden en jongen groot te brengen. Jaarlijks worden er te weinig kuikens groot om de populatie in stand te houden.

Kruidenrijke natte graslanden met insecten zijn in ons land nauwelijks meer over.

En al die drukte om dat vliegveld dan? Om te overleven hebben trekvogels op elke plek waar ze komen voedsel, rust en veiligheid nodig. In de broedgebieden (in Nederland) maar ook op de plekken waar ze onderweg stoppen om bij te tanken voor het vervolg van de reis en op de plek waar ze overwinteren.

Kruidenrijke natte graslanden zijn noodzakelijk als biotoop voor de Grutto. 📷 Jelle Verheij

Onderweg geen rust en voedsel

Dat het voor de Grutto mis gaat in ons land, is wel duidelijk, daar ligt het grootste probleem. Maar op weg naar Nederland is een tussenstop om bij te tanken en uit te rusten noodzakelijk. Dat doet een zeer groot deel van de bij ons broedende grutto's in de monding van de Taag bij Lissabon. Daar eten ze de oogstresten van de rijst die er verbouwd

wordt. Zonder rust en voedsel op deze stopover wordt het overleven van de vogels nog moeilijker. Het nieuw geplande vliegveld is een bedreiging voor de grutto's. Niet alleen door directe botsingen met vliegtuigen, maar ook door verstoring waardoor er onvoldoende rust is om aan te sterken. En dan is er ook nog het gevaar dat ze onderweg worden neergeschoten. Tot voor kort mocht er in Frankrijk nog op grutto's gejaagd worden. Dat is dankzij onze Franse collega's gestopt, maar het kan ook zo maar weer beginnen.

Verjaagd in overwinteringsgebied

Ten slotte dreigen ook in het overwinteringsgebied in West Afrika problemen voor de Grutto's. Ze komen tegenwoordig veel vroeger in het jaar in de overwinteringsgebieden aan. Als het broedseizoen hier weer eens is mislukt heeft de Grutto hier niet veel meer te zoeken en vertrekt hij naar Afrika. Juist op dat moment wordt de rijst gezaaid, waar Grutto's zich massaal te goed aan doen. Logisch dat de lokale bevolking de vogel probeert te verjagen.

Bescherming langs de hele trekroute

Kortom, de Grutto is 3x de Sjaak: in Nederland, onderweg én in de overwinteringsgebieden. Vogelbescherming zet zich vooral in voor de bescherming van Grutto's en andere vogels in Nederland, maar met BirdLife International en onze zusterorganisaties werken we langs de hele trekroute. Afrikaanse BirdLife Partners werken aan de bescherming van trekvogels op een manier waar ook de plaatselijke bevolking van profiteert. Met de Fransen zetten we ons met groeiend succes in tegen de gruwelijke jachtpraktijken op bedreigde vogels. En nu dus met de Portugese BirdLife partner SPEA tegen het nieuwe vliegveld op de rand van een belangrijk vogelgebied. Daarbij hebben de Portugezen de lead, maar wij steunen ze graag.

*Uit: Nieuws Vogelbescherming,
28 Februari 2020*

Daadkracht kabinet tegen stikstof ontbreekt. Aard probleem dringt niet door

Het kabinet trekt extra geld uit voor de aanpak van de stikstofcrisis: 350 miljoen voor uitkoop van veehouders en 172 miljoen voor technische oplossingen in stallen. Het maakt pijnlijk duidelijk wat er allemaal niet gebeurt. Er is geen transitie naar een duurzame kringlooplandbouw. De oorzaak van het probleem wordt niet aangepakt en zolang dat niet gebeurt is het wachten op de volgende crisis. Onze natuur verkeert in een erbarmelijk slechte staat. Decennialang zijn allerlei zeldzame maar ook voorheen algemene soorten vogels, planten en insecten achteruitgegaan. Nederland bungelt in internationaal opzicht onderaan als het gaat om het behoud van biodiversiteit. Het twee weken geleden uitgekomen Living Planet rapport van het WNF, Naturalis en SoortenNL laat dat opnieuw zien. Met boeren gaat het al net zo slecht als met de boerenlandvogels. De winst van bedrijven, banken en supermarkten wordt systematisch belangrijker gevonden dan de kwaliteit van natuur en landschap. Onze verplichtingen aangaande natuurbehoud en natuurherstel worden jaar in jaar uit niet nagekomen.

Heel veel meer nodig

Nu keert de wal het schip: de negatieve gevolgen van de intensieve landbouw botsen keihard met de normen voor natuur en milieu die we gezamenlijk in Europa hebben gesteld. De ruimte voor verdere economische ontwikkeling stagneert en omdat er van herstel geen sprake is, zal die ruimte ook niet zomaar terugkomen. Er is heel veel meer nodig dan een paar stikstofbeperkende maatregelen en een beetje geld voor natuurbeheer. De drukfactoren zijn simpelweg te hoog. Daarbij komt het feit dat we voor grofweg de helft van de soorten en habitats geen gebieden aanwijzen. Die zijn dan voor een gunstige staat van in stand houding afhankelijk van het cultuurlandschap, om te foerageren, te verblijven, of zich voort te planten.

Soorten zoals de Patrijs en de Veldleeuwerik die met meer dan 95% in aantal achteruit zijn gegaan en onze nationale vogel de Grutto die met ruim 60% terugliep. Zelfs doodgevone vogels als Ringmus en Spreeuw kelderen. En het in relatief korte tijd verdwijnen van driekwart van onze insecten lijkt alweer vergeten.

Basiskwaliteit van onze leefomgeving

Voor deze soorten is het van levensbelang dat we de basiskwaliteit van onze leefomgeving op orde brengen. In en rondom onze natuurgebieden, maar juist ook daarbuiten. De stikstofcrisis maar ook de insectensterfte laten zien dat je er dan met investeren in natuurgebieden niet komt. De basiskwaliteit moet voldoende draagkracht hebben voor het behoud en herstel van juist de gewone soorten planten, insecten en vogels. Streekeigen elementen die door de schaalvergroting uit ons landschap zijn verdwenen moeten worden teruggebracht. Landschap, bodem en water moeten worden hersteld en in heel het land moet uitstoot van onder andere stikstof en gebruik van landbouwgif terug worden gebracht. Dat is ook voor de 'formele' natuurgebieden cruciaal, omdat veel

soorten uit die gebieden ook de wijdere omgeving gebruiken. Door de kaalslag in het landelijk gebied zijn onze natuurgebieden een soort eilanden geworden waartussen een voor plant en dier nauwelijks leefbaar terrein ligt. Uitwisseling tussen ecosystemen – essentieel voor gezonde natuur – wordt daardoor op veel plaatsen bijkans onmogelijk. Uiteindelijk schaadt dat ook ons eigen landgebruik; denk aan uitputting van de bodem, verzilting, verdroging en plagen.

Echte omslag vereist daadkracht en duidelijkheid

Er moet dus een transitie naar een natuurvriendelijke landbouw op gang worden gebracht. De vele voorbeelden laten zien dat het kan, maar voor een echte omslag moet de hele sector in beweging komen. Dat vereist daadkracht en duidelijkheid van de rijksoverheid. Schep een perspectief van een schonere landbouw, die de natuur niet tegenwerkt maar versterkt. We hebben een overheid nodig die stuurt op herstel van de basiskwaliteit voor natuur in onze leefomgeving.

*Uit: Nieuws Nature Today, Soorten NL,
19 Februari 2020*

Zelfs doodgevone vogelsoorten als Ringmus en Spreeuw kom je tegenwoordig steeds minder vaak in het veld tegen. 📷 Leo van den Heuvel

Vogel in De Maashorst...

'Groene Specht'

Deze keer wordt de Groene Specht belicht. Juist in deze tijd volop aan het roepen en zijn territorium aan het afbakenen. De Groene Specht heet in het Latijns *Picus viridis* en betekent groenachtige specht. Niet zo verassend als je deze specht ziet, groen heeft de boventoon. Daarnaast hebben zowel man als vrouw een opvallende rode kruin. Bij de man is de baardstreep zwart en rood, bij de vrouw alleen maar zwart. De stuit is meer geelachtig dan groen gekleurd. Jonge beesten hebben wel al een groen dekkleed, de borstpartij is echter roomkleurig en gevlekt. Het zijn grote vogels, van staart tot snavelpunt bedraagt dit zo'n 32 cm. Ze hebben een sterk golvende vlucht en zijn daardoor gemakkelijk op naam te brengen. Daarnaast hebben ze een verdragend lachend geluid wat dus nu volop te horen is, het lijkt op lachen, een snel herhalend "kjuu-kjuu-kjuu". Ze roffelen maar zelden en zoeken hun voedsel veel vaker dan andere spechten op de grond, want behalve op larven van houtborende insecten, kevers, nachtvlinders, en vliegen, is de specht vooral verzot op mieren en hun larven. Bij het baltsgedrag voert de Groene Specht dezelfde spiraalvormige achtervolgingen uit als de Grote Bonte Specht. De mannetjes hebben echter ook een kenmerkend vertoon: bij het vechten om een wijfje zwaaien ze met uitgespreide vleugels, uitgewaaierde staart en opgezette kuif met hun kop op en neer. De holten in bomen (meestal inwendig rot) zijn redelijk groot. Het mannetje en het vrouwtje hakken samen de nestholte uit. Deze heeft een horizontaal lopende toegangstunnel en een verticale schacht die naar de eigenlijke nestkamer leidt. Op de houtsplinters op de bodem worden vijf tot zeven eieren gelegd. Het broeden door beide ouders duurt 18 tot 19 dagen. Beide ouders verzorgen ook de jongen gedurende 18 tot 21 dagen en voeden deze met

een melkachtige brei, die in hun krop uit de massa gevangen insecten ontstaat.

In Brabant worden ze van oudsher Houtspecht genoemd. Spechten roepen vaak ook voordat het gaat regenen, een Nederlands gezegde luidt "als de specht lacht, regen verwacht".

De Groene Specht foerageert vaak op mierenlarven en is daardoor de specht die vaker op de grond dan tegen bomen wordt waargenomen.

📷 Marc van Els

In dit deel van Brabant werd ook gesproken over de Watterkalf en verwoord de ziekte waterzucht. Men heeft dan een gezwollen buik. Ook spechten maken de indruk zo'n buik te hebben.. In de Avifauna van Brabant wordt hij vernoemd als een vrij talrijke broedvogel. Het aantal broedparen wordt nu in Nederland geschat op 8000 tot 9500 broedparen en is aanzienlijk meer dan de afname die heeft plaatsgevonden in de jaren zeventig. Vooral strenge winters eisen hun tol.

In de Maashorst hadden we in 2009/2010 zo'n 63 broedgevallen, gelijkelijk verdeeld over het bosgebied. Het blijft een leuke soort om te zien, dus ga het bos in en geniet van zijn lach.

Jan-Willem Hermans

Luider

Effect

Heeft u al de korte animatiefilm Piper van Pixar gezien([hier](#))? Een schattig verhaal over een jonge Drieteenstrandloper, die voedsel moet leren zoeken, maar voor het eerst overspoeld wordt door een golf. De rest moet u zelf maar bekijken. Ik las een grappig artikel van de vogelaar Mark Faherty over deze film en de feitelijke fouten over vogels in de film. Drieteenstrandlopers komen in de VS namelijk alleen als wintergast voor en er kunnen dus geen jongen voorkomen. Vanzelfsprekend gaat deze Amerikaan ervan uit dat de film zich afspeelt in de VS. Waar anders? Maar goed het artikel is leuk en Mark noemt ook nog dat in veel Amerikaanse thrillers of anderszins enge films vaak gebruik wordt gemaakt van geluidsopnamen van een Bosuil. Dit is nu juist een Europese uil en geen Amerikaanse. Maar het effect dat het geluid van de uil op mensen heeft is fenomenaal. Iedereen associeert het met spanning en griezeling. Vooral, omdat ze alleen 's nachts roepen en dan zelden gezien worden (Uhhh, waar komt dat geluid vandaan?)

Om het effect dat vogelgeluiden op andere soorten hebben is het mij deze keer te doen. Soms heeft de andere soort er voordeel bij en andere keren niet. Neem nu de Klapetekster. Ik stond op de Slabroekse heide naar een klapetekster te kijken. Ineens maakt hij een alarmroep. Ongeveer een minuut later zie ik een Sperwer overkomen. Heeft die Klapetekster een onnatuurlijk scherpe blik? Dat valt wel mee. Hij reageert op andere zangvogels. Onderzoek (artikel uit *New York Times*) van Dr. Greene van de universiteit van Montana heeft aangetoond dat Amerikaanse Matkopen hoge piepjes ([hier](#) te horen) produceren als er een roofvogel aankomt. En dit wordt ook door **andere** soorten opgepikt en doorgegeven. Als een soort emmertjesbrigade wordt het aan elkaar doorgegeven en alles zit al in dekking voordat de roofvogel nog zichtbaar is. Voor ons als mens vallen die piepjes nauwelijks op, maar de Klapetekster, die meedoet in de emmertjesbrigade, horen we wel duidelijk alarmeren.

Een ander voorbeeld van het effect op andere soorten is bijvoorbeeld afkomstig van de Gaai. Als die prooiresten ziet en hij wil even rustig tafelen dan gaat hij de Buizerd imiteren. Het effect op andere vogels is dat die nog even uit de buurt blijven, alhoewel bekend is dat kraaien niet erg onder de indruk zijn van een Buizerd. Of wat te denken van het doortrapte effect dat koekoeksjongen gebruiken om hun gastouders aan te sporen tot halen van meer voeding? Als ze groter worden voeren ze de frequentie en intensiteit van hun bedelroepjes op ([hier](#) te horen).

Van de effecten die vogelgeluiden op andere soorten hebben spreekt het effect op ons mensen altijd het meest tot de verbeelding. De vogels proberen ons niet bewust te beïnvloeden, maar hebben onbedoeld een effect. De Orpheuswinterkoning uit de jungle in het Amazonegebied is daar een mooi voorbeeld van. De zang van de vogel heeft hem zelfs zijn Engelse naam gegeven: Musical Wren. Het effect van de zang op de mens is dat die stilstaat en een tijd geniet van de zeer melodieuze zang. Luister [hier](#) maar eens. Wat zou u doen?

Bart Gras

Vogelwacht Winkel

klaar voor de zomer

Heb jij al zo'n hippe Vogelwacht jas?

Met klein Vogelwachtlogo aan de voorkant € 35,-
Met klein logo voor en een groot logo op de rug € 45,-

Leverbaar in de maten:
Heren: S/M/L/XL/2XL/3XL en 4XL
Dames: XS/S/M/L/XL/2XL

Bestellen kan via een mail aan:
jwhermans@kpnmail.nl

Th. Peters

Machinale timmerwerken

Het juiste adres voor kozijnen, trappen en deuren.

*Wij zijn een klantgericht, flexibel
bedrijf dat al sinds 1989
uitstekend timmerwerk tegen
de scherpste prijs aanbiedt.*

Th. Peters

Machinale Timmerwerken B.V.

Eisenhowerweg 22
5466 AC Veghel
Tel. 0413-377744
GSM. 06-20410160

*Wij bieden u
met zekerheid
het beste
rundvlees uit
Nederland*

**FRANS KNOBBOUT
SLAGER**

Drossaard 12, 5403 ET Uden
tel. 0413-267354
www.knobbboutslager.nl

foto de vakman
Uden - Wijchen

**Echte foto speciaalzaak met
internet prijzen**

Marktstraat 10 - Uden
Telefoon: 0413-263695
E-mail: verkoop@fotodevakman.nl

**Deskundig
advies
lage
prijzen**

www.fotodevakman.nl

voor wie goedkoop een camera wil kopen....

**HONDEN & KATTEN
SPECIAALZAAK
UDEN**

Gratis bezorgservice in Uden, Oss, Veghel, Nijmegen, Wijchen en omgeving!

Onder andere in ons assortiment:

20 kg Senior krokant:	€ 34,00
20 kg Krokante brok:	€ 25,30
20 kg Superieur Kip & Rijst (Premium):	€ 31,50
20 kg Superieur Puppy brokjes:	€ 40,75
15 kg Superieur Lam & Rijst (hypoallergeen):	€ 27,75
20 kg Sensitive No Grain (hypoallergeen):	€ 43,30
10 kg 6-Mix kattenbrokjes:	€ 19,90

en vele andere soorten; ook alles in 10 kg verpakkingen

U bent ook van harte welkom in onze winkel:
Honden & Katten Speciaalzaak 4FEEDT
Volkelseweg 26 - 5405 NA Uden

**premium honden en katten voeders,
ZO'N KWALITEIT; ZO VOORDELIG !!**

**Meer informatie en VOORDELIG online-shoppen (> 1.000 artikelen):
www.4feedt.nl Of vraag een folder aan: 0413-266 398**

Hallo **JUMBO**

**"DE BESTE SUPERMARKT
VAN BRABANT"**

Jumbo, Roland de Laak

Drossaard 14-18

5403 ET UDEN

Telefoon: 0413-267837

PROFILE

DE FIETSSPECIALIST

...daar mag je méér van verwachten!

De Wilt

Profile De Wilt

Violierstraat 13

5402 LA Uden

Telefoon: 0413-262620

E-mail: info@profiledewilt.nl

**Hans van den Heuvel
Machinale Timmerwerken**

*Voor al uw binnen- en
buitendeuren*

Leurke 2A

5427 EE BOEKEL

Tel.: 0492-323861

Fax: 0492-324013

Website: www.heuveldeur.nl

**Kom kijken,
ontdekken én spelen**

Kinderboerderij Uden

Artillerieweg 3, 5403 PB Uden

tel: 0413 - 250047

Open: ma-vrij vanaf 10.00 uur

za en zo vanaf 13.00 uur

Sluiting: zomer 17.00 uur

winter 16.30 uur

www.kinderboerderij-uden.nl

Ons team van bedrijfsadviseurs staat voor u klaar!

Kwaliteit, Vertrouwen & Betrokkenheid

Velmolenweg 50 5404 LD Uden 0413-268343 uden@bolkendebekker.nl
Saffierborch 26 5241 LN Rosmalen 073-6422695 rosmalen@bolkendebekker.nl
www.bolkendebekker.nl

Thuis in wonen

Atriensis B.V.
Zernikestraat 17
Postbus 842
5600 AV Eindhoven
Telefoon: 040-2367859
Fax: 040-2364278

E-mail: info@atriensis.nl
Website: www.atriensis.nl

*Dé startplek voor een
bezoek aan De Maashorst*

- informatiebalie
- wandel- en fietsroutes
- kabouterpad
- (wisent)excursies
- tentoonstelling
- terras
- kruidentuin
- bijenstal
- vergaderlocatie

*en de gezelligste plaats om
je tocht af te sluiten!*

**Natuurcentrum
De Maashorst**

Erenakkerstraat 5, 5388 SZ Nistelrode
www.natuurcentrumdemaashorst.nl

snijders metaal

**IJZERWAREN
GEREEDSCHAPPEN
METALEN**

**Kapelstraat 1
5401 EC UDEN
Tel. 0413-262780**

de Bruin
verzekeringen

**Een vertrouwd adres
voor al uw verzekeringen**

**Velmolenweg 87, Uden • Telefoon: (0413) 330999
E-mail: info@debruin.nl • Internet: www.debruin.nl**

Foto Rooijmans

www.fotorooijmans.nl

**Markt 10 - 6021CD - Budel
tel. 0495-494890
h.rooijmans1@chello.nl**

SWAROVSKI

Al vele jaren zijn wij het adres voor Swarovski verrekijkers, Spottingscopes en toebehoren.

Met gedegen advies en eindeloos geduld staan we u terzijde in uw keuze voor het juiste Swarovski produkt.

Een produkt dat beschouwd mag worden als de "Rolls Royce" onder de optiek. De "EL-serie" bijvoorbeeld wordt op 140 punten op kwaliteit gecontroleerd. Daardoor ontstaat een produkt waarop met een gerust hart 30 jaar garantie wordt gegeven (10 jaar bij spotting scopes)

SWAROVSKI OPTIK DIGISCOPING

Dankzij de DCA, DCB en TLS800 gaat voor u de fascinerende wereld van SUPER-TELE-FOTOGRAFIE open.

Met gemak haalt u uw moeizaam te benaderen object 40,...50,...60 maal dichterbij. Vogels en wild fotograferen was nog nooit zo gemakkelijk.

Met 30 jaar ervaring in fotografie kunnen wij u uiteraard een schat aan informatie en adviezen verstrekken, waardoor goede resultaten meteen haalbaar zijn.

Het assortiment van Swarovski omvat meer dan 25 kijkers en telescopen.

Graphiset bv • Frontstraat 2b, 5405 PB Uden • T (0413) 264 293 • info@graphiset.nl • www.graphiset.nl

Vogelwacht Uden e.o. is een zelfstandige vereniging die zich actief inzet voor alle, in de vrije natuur, levende vogels.

De belangrijkste doelstellingen zijn:

- Directe bescherming van vogels en hun biotoop;
- Het behouden en creëren van nestgelegenheid;
- Belangstelling kweken voor vogels bij een groot publiek;
- Deelname aan landelijke en provinciale activiteiten met betrekking tot vogelstudie en inventarisatie.

Het clubblad 'Het Bruujssel' verschijnt vier maal per jaar en is beschikbaar voor alle leden.

De full-color digitale versie is beschikbaar op onze website: www.vogelwachtuden.nl

